

Bacheloroppgave

ADM650 Jus og administrasjon

KVINNER I FORSVARET:

**«Fordeler og ulemper med å være kvinne i
utenrikstjeneste i Afghanistan»**

Ingvild Hage

Totalt antall sider inkludert forsiden: 42

Molde, 21.06.13

Høgskolen i Molde
Vitenskapelig høyskole i logistikk

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/ dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none">• ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Ove Bjarnar

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

☒ ja ☐ nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

☐ ja ☒ nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

☒ ja ☐ nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

☐ ja ☒ nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 19.06.13

1.0 Forord

Ideen til denne oppgaven kom på bakgrunn av min politiske interesse, i sammenheng med interessen for kulturforståelse og likestilling. Jeg var kort innom flere alternative temaer, men bestemte meg for dette fordi det interesserer meg og er et tema som ikke er forsket noe særlig på tidligere.

Jeg vil rette en spesiell takk til:

Informant A og B for deres åpne og ærlige utfylling av alle spørsmålene jeg sendte. Uten dere ville denne oppgaven uten tvil vært umulig for meg å skrive.

Familiekoordinatoren ved Telemark Bataljonen, Kjersti Flasnes. Uten ditt samarbeid ville jeg ikke funnet informanter til å intervju.

Ove Bjarnar for god veiledning og tilbakemeldinger underveis.

Ingvild Hage,

Høgskolen i Molde

Vikebukt, 19.06.13

2.0 Sammendrag

Bakgrunnen for å skrive denne oppgaven var for å få et mer helhetlig bilde av hvordan det er å være en norsk kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, ved hjelp av intervjuer av informanter.

Hovedproblemstillingen min har vært hvorvidt Forsvaret tjener på å sende spesifikt kvinner i utenrikstjeneste i Afghanistan.

Mine funn viser at den største ulempen for kvinnene er den til tider grove kjønnsdiskrimineringen, seksualiseringen og holdningene til afghanerne. Det kan gjøre utenlandsoppholdet vanskeligere når man opplever å bli kommentert, sett på eller fulgt etter når man opererer utenfor leir. Kjønnsdiskrimineringen er en ulempe som kun direkte går utover de utsendte. Forsvaret som organisasjon lider ikke, på grunn av seksualiseringen, tap av å sende kvinner til Afghanistan.

Det er møter, samlinger eller andre oppdrag det er en stor fordel å være kvinne på. Mitt kanskje viktigste funn har vært at når det skal kommuniseres med afghanske kvinner er det nødvendig at personen som har ansvaret for det, også er kvinne. Man risikerer dødsstraff for å snakke med andre menn enn ektemann eller far. Selv om det ikke er vanlig at kvinnene i Afghanistan deltar på operasjonelle møter eller oppdrag, er det flere sammenhenger hvor man må samarbeide med dem. Dette gjør spesifikt kvinner i utenrikstjeneste i Afghanistan til en stor ressurs for Forsvaret, da de når en stor andel av befolkningen de ikke hadde kunnet kommunisere med om de bare hadde sendt menn. På den andre siden er det ingen av informantene som har opplevd å utestenges fra møter, samlinger o.l. fordi de er kvinner.

Funnene mine viser at det er både fordeler og ulemper med å være kvinne i utenlandstjeneste i Afghanistan, men at det ikke er funnet ulemper som direkte går ut over Forsvaret som organisasjon.

Forsvaret tjener på spesifikt å sende kvinner i utenrikstjeneste i Afghanistan fordi de blant annet kan kommunisere med en gruppe mennesker som mennene ikke kan.

«Siden Gud mente at kvinnen skulle være mannens venn og jevnbyrdige,
har han tatt henne fra mannens side og ikke fra hans hode eller føtter.»

- Augustin,
romersk kirkelærer (354–430)

«Samarbeidet om utenriks- og sikkerhetspolitikken - og om forsvaret av vårt land – har
lange tradisjoner. Det er viktig at vi ivaretar dette, også i nye og mer positive faser som vi
nå går inn i. Kvinner og menn står sammen om den oppgaven, som alle andre, der våre
felles interesser og vår felles sikkerhet er berørt.»

- Gro Harlem Brundtland,
Statsminister 1980-81 og 1986-89

Innhold

1.0 Forord	4
2.0 Sammendrag	5
Kapittel 1 Introduksjon	2
1.1 Valg av tema og problemstillinger	2
1.2 Hva er kjønnslikestilling?	3
1.3 Kort innføring i relevant lovverk	4
1.4 Kvinner i Forsvaret	4
1.4.1 Etterkrigstiden	5
1.4.2 Lovforandringer	5
Kapittel 2 Teori og metode	6
2.1 Kommunikasjonsteori	6
2.2 Informanter	7
2.3 Datainnsamling	8
2.4 Anonymisering og etikk	9
Kapittel 3 Å være kvinne i utenlandstjeneste i Afghanistan	10
3.1 Norske ISAF- soldater	10
3.2 Å være kvinnelig soldat i Afghanistan	12
3.3 Kvinner og klær	14
3.4 Kommunikasjon og samarbeid	15
Kapittel 4 Konklusjon og oppsummering	17
Kapittel 5 Kilder	19
5.1 Kildeliste	19
5.2 Intervju, informant A. Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan. Uredigert utgave	21
5.3 Intervju, informant B. Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan. Uredigert utgave	33

Kapittel 1 Introduksjon

1.1 Valg av tema og problemstillinger

Temaet for oppgaven er hvilke eventuelle ulemper eller fordeler det er å være kvinne i utenlandstjeneste i Afghanistan.

Hovedproblemstillingen min er hvorvidt Forsvaret tjener på å sende spesifikt kvinner i utenriktjeneste i Afghanistan. De mindre problemstillingene jeg har valgt vil underbygge, samt bygge rundt, hovedproblemstillingen. Jeg håper oppgaven kan belyse viktige elementer rundt det å være kvinnelig soldat i Afghanistan, og bevisstgjøre fordeler og ulemper det fører med seg. Målet med oppgaven er ikke å gi en helhetlig vurdering, men, ved hjelp av kvinner med erfaring fra sin tid i Afghanistan, å kunne skinne lys på problemstillinger og utfordringer. Oppgaven er av en eksplorativ karakter, og bygger dermed ikke på, eller kan sammenlignes med, tidligere forskning.

Jeg bestemte meg tidlig for at landet soldatene hadde vært i, skulle være Afghanistan. Dette fordi det har vært stor medieoppmerksomhet rundt at Norge har deltatt i operasjonene, det har vært debatt blant politikerne, og det er den konflikten norske soldater har deltatt på de siste årene «Ola Nordmann» vet mest om. Man har sett bilder, videoer og hørt historier fra krigen, som gjør at historiene kvinnene kunne fortelle oss fikk en ramme som gjorde fortellingene mer levende for oss som ikke har vært der.

Personlig interesserer jeg meg for kultur og religion, og har hatt det i bakhodet når jeg har jobbet med problemstilling og tema. Jeg var interessert i å finne ut om kulturforskjellene mellom landene hadde noe å si for hvordan en norsk kvinne opplevde tjenesten i Afghanistan. Religion er sterkt knyttet til kulturen- og kulturforskjellene våre. Opplevde kvinnene reaksjoner på at de var kvinnelige soldater i et muslimsk land, med et kvinnesyn og en likestilling som er helt annerledes enn vår? Jeg ønsker i en av de mindre problemstillingene å se på om de kvinnelige, norske soldatene dekker til håret under tjenesten i Afghanistan. Bakgrunnen for dette er at jeg finner det interessant med tanke på at de er i et land hvor muslimske skikker følges, og brudd på disse skikkene kan straffes med døden. Vil de kvinnelige soldatene dekke til håret i respekt for disse skikkene¹, slik jeg ville gjort om jeg var turist i landet? Dette er en av grunnene til at jeg valgte å skrive denne problemstillingen.

¹ <http://www.landsider.no/land/afghanistan/reise/skikker/> Lastet 09.06.13

Var det møter eller operasjoner kvinnene ikke kunne delta på fordi de var kvinner? Var det møter eller operasjoner bare kvinner kunne delta på? Jeg har valgt å skrive om disse problemstillingene fordi det er interessant med tanke på om en kvinne i tjeneste kan utføre alle arbeidsoppgavene de får, eller om de i noen situasjoner må få en mannlig kollega til å gjøre det, fordi de lokale ikke vil at en kvinne skal delta eller omvendt.

Det har vært krevende å finne informasjon til denne oppgaven. Kildene rundt dette temaet er vanskelig å finne, nær umulig. Jeg var så heldig å komme i kontakt med familiekoodinatorens ved Telemark Bataljonen som hjalp meg å finne informanter.

Jeg vil i kapittel 1 gi en kort innføring om likestilling, kvinner i Forsvaret og innføring i relevant lovverk. Kapittelet dekker knapt en liten brøkdel, men gir et bilde av hvordan ting var og hva som har skjedd for at ting har blitt slik det er i dag.

I kapittel 2 vil jeg redegjøre for kommunikasjonsteori, metode, samt arbeidsmåte under innsamling av informasjon, og under intervjuprosessen.

I kapittel 3 vil jeg drøfte problemstillingene og se på hva kvinnene svarte på spørsmålene mine. Svarene vil, grunnet lite kilder rundt problemstillingene mine, være avgjørende og bygge oppunder de observasjonene jeg gjør meg.

1.2 Hva er kjønnslikestilling?

Ordet likestilling tyder å stille noe likt, å ha samme forhold for ulike grupper mennesker, uansett etnisitet, kjønn, religion, alder o.l.

Tradisjonelt sett har ordet likestilling omhandlet likestilling mellom kjønn, men etter en utvikling siden 70- tallet har ordet likestilling fått en utvidet betydning til å gjelde andre diskrimineringsgrunnlag.

«Likestilling, at alle personer skal ha like rettigheter og muligheter i samfunnet, uavhengig av blant annet kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, alder, etnisitet og religion.»²

Kjønnslikestilling har i dag sin egen definisjon, da den spesifikt omhandler likestilling av kvinner og menn:

² Det store norske leksikon, likestilling - <http://snl.no/likestilling> Lastet 15.04.13

«Kjønnslikestilling innebærer at kvinner og menn skal ha samme rettigheter og muligheter. Ideen om kjønnslikestilling er basert på prinsipper om menneskeverd og rettferdighet.»³

I 1913 fikk kvinner alminnelig stemmerett på lik linje med menn. Dette var et stort steg, men den alene gjorde ikke Norge til et av verdens mest likestilte land⁴. Å få kvinner ut i arbeid har vært en av de viktigste faktorene for å få til dette.

1.3 Kort innføring i relevant lovverk

Retten om likestilling mellom kjønnene er i Norge vernet av likestillingsloven⁵, innført i 1978. Den «... skal fremme likestilling mellom kjønnene og tar særlig sikte på å bedre kvinners stilling. Kvinner og menn skal gis like muligheter til utdanning, arbeid og kulturell og faglig utvikling.», jfr. likestillingsloven § 1. Loven omhandler flere viktige områder i kampen for likestilling; særbehandling (§3a), likestilling ved ansettelse (§4), lik lønn for arbeid av lik verdi (§5), lik rett til utdanning (§6), trakassering på grunn av kjønn og seksuell trakassering (§8a), o.l.

Siden loven ble vedtatt i 1978 har den blitt endret flere ganger. I 2002 ble aktivitetsplikten (§1a) innført. Den gjør at både private og offentlige myndigheter og arbeidsgivere har en plikt til å arbeide aktivt og målrettet for likestilling innenfor alle samfunnsområder (offentlig myndighet) og sin virksomhet (arbeidsgiver).

Internasjonalt har vi konvensjoner som Kvinnekonvensjonen⁶, som skal sikre at kvinner har de same rettighetene som menn. Selv om menneskeverd og likestilling er et prinsipp i alle menneskerettighetsavtalene er målet med Kvinnekonvensjonen å beskytte kvinners rettigheter, og forsterke likestillingsartiklene i de andre menneskerettskonvensjonene⁷. Konvensjonen ble gjeldende i 1981.

1.4 Kvinner i Forsvaret

«Kvinner har vært med overalt og til alle tider i alle tenkelige og utenkelige roller, som valkyrier, skjoldmøyer og vikinger, som herskerinner, og hærførere, som revolusjonære og

³ Det store norske leksikon, kjønnslikestilling - <http://snl.no/kj%C3%B8nnslikestilling> Lastet 16.04.13

⁴ Bergens Tidene - <http://www.bt.no/nyheter/innenriks/Norge-best-pa-likestilling-1906655.html#UVmo0ZPwmGk> Lastet 16.04.13

⁵ Lovdata, likestillingsloven - <http://www.lovdata.no/all/nl-19780609-045.html> Lastet 20.02.13

⁶ The Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Women

⁷ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/regpubl/otprp/20042005/otprp-nr-35-2004-2005-11/3.html?id=395582> Lastet 10.02.13

bannerførere, som sykepleiersker, handelskvinner, felthustruer eller «bare familie», som soldater, som spioner og agenter og kurerer, i direkte forsvar for hjemmet, i statlige militære styrker, i frigjøringsbevegelser, partisangrupper og geriljakrigføring.»⁸

1.4.1 Etterkrigstiden

Under okkupasjonsårene gjorde mange kvinner en god innsats i det illegale arbeidet, samt å sørge for mat og husly. Mange norske kvinner oppholdt seg i Storbritannia under den andre verdenskrigen, flere av dem knyttet til Forsvarets tjeneste med tradisjonelle arbeidsoppgaver for kvinner. I 1942 innførte den norske regjeringen i tvungen verneplikt (ikke-stridende este) for alle norske kvinnelige statsborgere som befant seg i utlandet. I realiteten ble dette ble den bare aktuell i Storbritannia⁹. Årsaken til dette var blant annet det enorme behovet for arbeidskraft. Den ble hevet i juli 1945. Dette var den første, og til nå den siste gangen norske kvinner har blitt pålagt tvungen verneplikt i Forsvaret, til tross for den allmenne grunnlovsplikten¹⁰.

1.4.2 Lovforandringer

I 1977 ble de to første jentene tatt opp ved en av befalsskolene til Forsvaret, og i 1979 ble de første kvinnelige kadettene tatt opp på Krigsskolen i Hæren. I 1882 ble en innstilling om full likestilling i Forsvaret levert til Stortinget. I 1983 vedtok Stortinget full likestilling for kvinner i Forsvaret på frivillig basis, dvs. rett til å avtjene førstegangstjeneste, samt adgang til alle utdannelsesformer og yrkestilsetting i alle stillinger. Loven trådte i kraft i 1884¹¹.

Norge er et av de få landene i den vestlige verden som tillater kvinner i alle former for stridende tjeneste. I 1985 fikk norsk militært personell, uansett kjønn, like muligheter til tjeneste i utlandet i henhold til norsk lov. Likevel ble kvinnelig militært personell tidvis utelukket internasjonale oppdrag grunnet spesielle forhold i de enkelte landene. Begrensningene fastsettes etter ønske fra FN¹².

⁸ Værnø og Sveri, Kvinners forsvarshistorie, 1990, s. XVII

⁹ http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/dok/tidsskrift_nyhetsbrev/1999/fd-aktuelt-0899-likestilling-i-forsvaret.html?id=273671 Lastet 09.05.13

¹⁰ <http://forsvarsforeningen.itumkunde.no/tekst/512/Kvinner-i-Forsvaret.aspx> Lastet 08.02.13

¹¹ http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/dok/tidsskrift_nyhetsbrev/1999/fd-aktuelt-0899-likestilling-i-forsvaret.html?id=273671 Lastet 09.05.13

¹² http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/dok/tidsskrift_nyhetsbrev/1999/fd-aktuelt-0899-likestilling-i-forsvaret.html?id=273671 Lastet 09.05.13

Kapittel 2 Teori og metode

2.1 Kommunikasjonsteori

Ordet kommunikasjon kommer fra latinsk og betyr "å gjøre felles". Kommunikasjon handler om samhandling mellom to personer, noe som betyr at både sender og mottaker må bidra for at kommunikasjonen skal bli mest mulig vellykket.

For at arbeidet i Afghanistan skal bli så vellykket som mulig må man samarbeide om flere tema og finne ut hvordan man kan lære mest mulig av hverandre. Kvinneres rettigheter i Afghanistan er et tema man kunne hatt mer kommunikasjon rundt for å få den kunnskapen man trenger for å kunne gjøre den beste jobben man kan. Hvis Forsvaret og regjeringen skal lykkes med å gjøre en forskjell på f.eks. dette området må det oppnås en kommunikasjonsprosess der begge parter er både avsendere og mottakere av kunnskap – både nordmenn og de afghanske kvinnene. Siden det er snakk her om kommunikasjon mellom veldig ulike kulturer, norsk og muslimsk, er det at en har samme kjønn et gunstig utgangspunkt. Kvinnene i Afghanistan har ikke lov til å snakke med noen andre menn enn sin ektemann eller far, så her må det være kvinner som kommuniserer med kvinner.

Den enkleste kommunikasjonsmodellen settes opp slik: sender – budskap – mottaker. Man overfører et budskap fra sender til mottaker. Denne modellen tar dog ikke høyde for det faktum at ofte så blir det budskapet tolket annerledes enn senderen hadde intensjoner om. Heller ikke mottakerens budskap tilbake er med i denne enkle modellen. Kommunikasjon fungerer tross alt best når det kommer budskap fra alle partene i samtalen.

I en mer detaljert modell har man flere variabler. Det begynner med at senderen kommer frem til hva han har til hensikt å formidle til mottakeren. Dette kalles innkoding. Deretter velger han en kommunikasjonskanal til å sende budskapet igjennom. Her er det mange alternativer. Man burde velge den kanalen som på best måte får levert budskapet på en klar måte for at det skal være minst mulig sjanse for at mottakeren misforstår det.

Når budskapet har kommt gjennom kommunikasjonskanalen og nådd mottakeren må han avkode budskapet. I denne prosessen kan det være fare for at mottakeren feiloppfatter senderens mening og intensjon med beskjednen. Skal man kunne avkode en beskjed må man forstå både skriftlige og muntlige begreper, kroppsspråk, og kunne lese både det som er på og det som er «mellom linjene». I en samarbeidssituasjon er tilbakemelding en viktig prosess. Her overføres et nytt budskap til den opprinnelige senderen. Her kan man finne ut

om det første budskapet er feiloppfattet. Gjør man ikke det, kan det føre til store misforståelser, og samarbeidet kan bli vanskelig å gjennomføre. Budskapet sendes frem og tilbake til en får en felles forståelse om hva det dreier seg om.

En annen årsak til feiloppfatning og noe som gjør det vanskelig med å forstå budskapet kan være støy. Dette kan være ulike ting og forhold, f.eks. språkforskjeller, kulturforskjeller, bråk i bokstavelig forstand o.l.¹³

Det er ikke alltid like enkelt for personer fra forskjellige kulturer og bakgrunner å forstå hverandre. Skal man samarbeide om en sosial- og politisk sak med noen fra en annen kultur er det viktig at man unngår så mye misforståelser, fornærmelser og «støy» som mulig for å gjøre arbeidet konstruktivt og produktivt. Man må lese seg opp og bli litt kjent med kulturen den andre kommer fra for å unngå det. Er religionen viktig i kulturen? Lær om skikker og regler f.eks. ved bønn, i huset og ved matbordet. Ikke gå inn i huset, spis det du selv vil. Respekter religiøse skikker og tradisjoner. Mening og forståelse er noe vi forhandler oss fram til og skaper sammen, og det er konteksten som er avgjørende for hvilken mening vi skaper og forstår når vi prøver å ta perspektivet til den andre.

2.2 Informanter

Jeg tok kontakt med familiekoordinatoren ved Telemark Bataljonen, Kjersti Flasnes. Hun snakket med kvinner som har tjenestegjort i Afghanistan, på leiting etter kvinner som ville være villig til å la seg intervju av meg. Hun fant to, og gav meg kontaktinformasjonen deres. To informanter mente jeg er nok for å gi meg den informasjonen jeg trengte for å skrive denne oppgaven, så lenge de svarte utfyllende på de spørsmålene jeg sendte de. Jeg skulle likt å ha noen flere for at de kunne utfylle hverandre, men flere hadde svart nei, og det respekterer jeg selvfølgelig.

Etter at jeg fikk tilsendt informasjon om informantene sjekket jeg at de oppfylte spesielle kriterier¹⁴. «Maksimal variasjon» var ikke relevant for meg, da jeg ikke skulle sammenligne motpoler, verken når det kom til kjønn eller stilling/grad. «Intensive utvalg» og «kriteriebasert utvelgelse» er meget relevant, og informantene hadde erfaring og evne til å svare på spørsmålene på en god og utfyllende måte.

¹³ <http://no.wikipedia.org/wiki/Kommunikasjon> Lastet 15.06.13

¹⁴ Johannessen, Tufte & Christoffersen 2010: (107-109)

Jeg vurderte en periode også å intervju mannlege soldater som har operert med kvinnelige under utenlandstjeneste i Afghanistan. Jeg gikk tilbake på det, av flere grunner. Jeg mener for det første at hovedfokuset mitt måtte være på kvinnene, og at svarene jeg fikk fra mennene ville kun blitt brukt som tilleggsinformasjon. Det er tross alt kvinnes opplevelser og erfaringer jeg ser på i denne oppgaven. Jeg måtte også, for det andre, konsentrere oppgaven i den grad at det ville vært for mye å tatt med mennenes betraktninger. Jeg fant altså ut at det var bedre å spørre kvinner om hvordan de opplevde utenrikstjenesten, heller enn å spørre menn hvordan de trodde kvinnene opplevde utenrikstjenesten. Hvordan mannlege soldater opplever å ha en kvinnelig soldat med i troppen er ikke veldig relevant for oppgaven min.

De to informantene mine er på flere måter like, med like erfaringer og meninger. Samtidig har de også forskjellige syn på ting. De har hatt forskjellige arbeidsoppgaver under oppholdet i Afghanistan, møtt forskjellige personer og bodd på forskjellige steder. Dette gir de selvsagt forskjellige opplevelser av hvordan ting var/er. Samtidig er personer av natur forskjellige. Oppvekst, kultur, religion, familie, lokalmiljø, levemåte, relasjoner, utdanning, hendelser i livet osv. – alt former oss til de vi er. Til sammenligning kan to personer se på samme fotografiet eller filmen og legge merke til, og tolke det de har sett forskjellig. Dette har vært både krevende, og ikke minst interessant når jeg har jobbet med intervjuene. Jeg ikke alltid har fått samme svarene på spørsmålene, og mener det har gjort oppgaven min sterkere – jeg har i stedet fått flere historier og opplevelser av hvordan det er å være i utenrikstjeneste i Afghanistan.

2.3 Datainnsamling

For å samle inn data til å skrive denne oppgaven bestemte jeg meg tidlig for å intervju kvinner som har vært på utenlandsoppdrag for Norge. Bakgrunnen for valget av intervjubasert datainnsamling ligger i et behov for å forstå og belyse enkeltindividenes holdning til det de har opplevd.

Når man skriver en oppgave med det temaet jeg har valgt var det ikke et alternativ til kvalitativ metode da det er den overlegne metoden for å undersøke sosiale prosesser og sosialt samspill. Det har vært en fordel for meg når jeg har jobbet med intervjuene at jeg har hatt mulighet for oppfølgingsspørsmål, og at intervjuobjektene har fått mulighet til å utdype sine meninger. Jeg har valgt kun å holde meg til denne metoden fordi jeg føler, og har under hele prosessen følt, at det har gitt meg den informasjonen jeg har trengt.

Planen var i utgangspunktet personlig å intervju de. Det ville gitt tilleggsinformasjon som man ikke får ved hjelp av et skriftlig intervju. Pga. både kvinnenens- og min situasjon, og bosetting ble ikke det gjennomførbart. Jeg bestemte meg derfor å sende spørsmålene over mail. Dette gjorde jeg fordi de da kan skrive de opplysningene de vil, uten et sterkt tidspress. Intervjuobjekt A svarte på spørsmålene etter ca. 2 uker. På denne måten får hun tid til å tenke gjennom opplevelsene sine på en annen måte enn om jeg intervjuet henne over f.eks. telefon. Intervjuobjekt B svarte senere, ca. 4 uker etter spørsmålene ble sendt ut.

Når jeg skrev spørsmål til informantene sorterte jeg de inn i tema. Dette slik at det skulle bli oversiktlig både for dem og for meg, når jeg skulle gå gjennom svarene. Temaene var: generell informasjon, kultur og kulturforskjeller, uniform og deltakelse, sikkerhet, etter hjemkomst, og likestilling generelt. Jeg valgte disse temaene fordi spørsmålene ville gi meg informasjon til å svare på problemstillingene, samt gi meg et innblikk i deres situasjon jeg manglet fra før.

Jeg spurte et spørsmål jeg fikk tilbakemeldinger på at var et ledende spørsmål. Dette var spørsmål nr. 16: «Hva tenkte og følte du om den situasjonen lokalbefolkningen er/var i? (ansvar, hjelpeløs, optimistisk, negativ o.l.)» Spørsmålet tar utgangspunkt i at informanten følte noe rundt lokalbefolkningen sin situasjon. Jeg mener fortsatt at spørsmålet ikke er formulert ledende. Jeg valgte å skrive forslag til ord man kan bruke til å skrive svaret i parantes bak spørsmålet, slik at informantene skulle vite hva som forventes av dem med tanke på utfyllende svar. Jeg føler jeg valgte motstridende ord. Dette var gjort med hensikt, fordi ordene ikke skulle påvirke eller presse informantene til å svare det de trodde jeg vil at de skulle svare, eller svare det som er «politisk korrekt». Dette var en avveining jeg tok, og jeg står fast ved at det var viktig å ha med ordene, da svarene på intervjuet ville gjøre hele oppgaven min. Det var viktig for meg at svarene ble utfyllende og gav klare bilder av situasjoner og at det ble forklart på en måte som gjorde det lett for meg å sette meg inn i følelsene eller situasjonen intervjuobjektet opplevde.

2.4 Anonymisering og etikk

Kvinnene jeg har intervjuet er anonyme. Det er bare jeg og kontakten min ved Telemarksbataljonen som vet hvem de er. Dette ble de informert om før de deltok. Det er viktig at de er anonyme da det kommer frem sensitiv informasjon om personlige følelser, samt opplysninger. Det er også viktig for at de skal føle seg komfortable til å dele sitt

personlige syn og opplevelser, samt føle at de kan komme med evt. kontroversielle uttalelser uten å tenke på konsekvenser de ellers kunne først med seg. Jeg spurte også et spesielt spørsmål¹⁵ jeg informerte kvinnene om at de kunne slippe å svare på om de ønsket, fordi de kunne mene det ble for privat. Begge svarte på spørsmålet.

Kapittel 3 Å være kvinne i utenlandstjeneste i Afghanistan

3.1 Norske ISAF- soldater

International Security Assistance Force, forkortet ISAF, er en NATO-ledet multinasjonal stabiliseringsstyrke stasjonert i Afghanistan. Den ble etablert i 2001 for å støtte arbeidet til den afghanske interimregjeringen, etter at Taliban- regimet var nedkjempet. ISAF har sitt opprinnelige mandat fra resolusjon nr. 1368 (2001) i FNs sikkerhetsråd, flere andre er senere vedtatt¹⁶. Norges mål med bidraget i Afghanistan er å «(1), hindre framvekst av internasjonal terrorisme og bidra til fred og stabilitet i samsvar med resolusjonene fra FNs sikkerhetsråd, og (2), bidra til utvikling for å stabilisere landet og til å lindre nød»¹⁷.

I 2001 var Afghanistan det femte fattigste landet i verden. Fjernsyn var forbudt, kvinner ble utsatt for overgrep, og Taliban styrte 95 % av landet. Landet ble, med Talibans samtykke, brukt som base for planlegging av terrorhandlinger i andre land. Allerede 12. september 2001, dagen etter terrorhandlingene i New York, ble det vedtatt i NATO at angrepene hadde utløst artikkel 5 i Atlanterhavspakten. Angrepet ble sett på som et angrep på alle medlemsland, og medlemmene hadde dermed *plikt* til å bistå USA. Taliban-regimet mistet kontrollen fort, etter at USA i oktober 2001 gikk til angrep mot Afghanistan. Motangrepet var i tråd med FN- paktens artikkel 51 (retten til selvforsvar)¹⁸.

Sent 2001 deployerte Norges første styrker til Afghanistan. De var med på Operasjon Enduring Freedom (OEF) og jobbet med å få fjerne eksplosiver fra flyplassene i Kabul og Kandahar. De påfølgende årene bidro Norge med soldater og fly.

I november 2003 deployerte et kompani fra Telemark bataljon til Kabul (Telemark Task Force) som en del av ISAF. Styrken fikk ansvaret for sikkerhetsansvaret for to

¹⁵ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant A, spørsmål 30.

¹⁶ http://snl.no/International_Security_Assistance_Force lastet 31.05.13

¹⁷ http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/kampanjer/bistand_afghanistan/situasjonen.html?id=573476 Lastet 31.05.13

¹⁸ http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/kampanjer/bistand_afghanistan/situasjonen.html?id=573476 Lastet 31.05.13

politidistrikter i byen. Også i de neste årene var Norges styrker og bidrag viktige i kampene i Afghanistan.

«I 2010 fortsatte Norge med hovedoppdraget, som var PRT Meymaneh. Norge hadde gjennom 2010 også ca. 60 mentorer tilknyttet den afghanske hæren på ulike nivåer. Norge hadde også helikoptre for medisinsk evakuering samt et trettitalls offiserer i ulike stabsstillinger i hovedkvarterene til ISAF. I tillegg ble PRT i Meymaneh forsterket med et mentoringslag som skulle følge opp det afghanske politiet på distriktsnivå. Norge stilte også instruktører til fagskolene for ingeniør og samband til den afghanske hæren. I tillegg var 110 personer stasjonert primært i Mazar-e Sharif i nasjonale støttefunksjoner som ledelse, logistikk og samband. Ved utgangen av 2010 var det ca. 500 norske soldater deployert til Afghanistan, som ble videreført på om lag samme nivå i 2011.

NATOs stabiliseringsoperasjon i Afghanistan, ISAF, var hovedsatsingsområde for norsk militært engasjement ute også i 2012. Fra 1. april 2012 hadde Norge også militært personell til spesialpolitiopplæring i Kabul. Det norske PRT Meymaneh i Faryab ble avviklet fra 1. oktober 2012.»¹⁹

Intervjuobjekt A var i Afghanistan fra 25. mai til 29. september 2011. Hun var Battle Captain i PRT (Provincial Reconstruction Teams) i Meymaneh i Faryab-provinsen. Der var hun sjef for TOC'en. TOC er en form for operasjonssentral, som direkte understøtter kampenhetene ute. Der støttet de med alt fra evakuering av skadet personell, som oftest via helikopter, men også ved å sende ut kjøretøykolonner. De tok avgjørelser og gav ordre til styrkene på bakken ihht. sjefens ønsker. De støttet ved fjerning av IED'er (Improvised Explosive Device) som ble oppdaget. Da sendte hun ut sammensatte grupper som passet til oppdraget. Ellers støttet de med angrepshelikoptere og bombefly når det var behov for det. I noen tilfeller under større og lengre operasjoner dro de også ut av leiren og hadde mobile TOC'er for å være nærmere der operasjonen pågikk. Kort sagt er det TOC'en som er bindeleddet mellom styrkene ute og ledelsen i leiren²⁰.

Intervjuobjekt B var i Afghanistan fra november 2010 til juni 2011. Hun var da ansatt i Sambandsbataljonen, en stilling hun hadde søkt på. Hun jobbet som systemingeniør i G6-

¹⁹ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/tema/utenlandsoperasjoner/kronologisk-utvikling-av-det-norske-bidr.html?id=632365> Lastet 31.05.13

²⁰ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant A, spørsmål 4 og 8.

seksjonen på taktisk side, med ansvar for radio/posisjonsoppdateringssystem og jammere (anti-veibombetiltak)²¹.

3.2 Å være kvinnelig soldat i Afghanistan

Kulturforskjellene mellom Norge og Afghanistan er store. Landet har vært herjet av flere invasjon over de siste tiår, og landet er selvsagt preget av det. En konsekvens er at landet er rammet av stor fattigdom. Mesteparten av befolkningen lever av jordbruk, selv om kun 12 % av landområdene i Afghanistan er dyrkbare. Over halvparten av innbyggerne, dvs. over 15 millioner, er under 15 år. Dette fører med seg vanskeligheter for å få seg utdanning, da man ofte må jobbe for å brødfø seg selv og familien fra en tidlig alder. Ca. 35 % av befolkningen lever under fattigdomsgrensen²².

Afghanistan er en islamsk republikk. I landets nye grunnlov står det at ingen av landets lover må være i strid med islam. Grunnloven er ikke basert på sharia-regler. Det faktum at landet er et muslimsk-styrt land har mye å si for kulturforskjellene våre. Både i væremåte, lovgivning, språk, holdninger og klær er det mange store forskjeller de utsendte fra Norge treffer på – uansett kjønn. Kvinnene jeg har intervjuet har delt historier om forskjellene rundt klær, holdninger og seksualiseringen fra tiden sin i Afghanistan.

De to informantene mine er oppegående, sterke kvinner som har et tydelig mål og syn for arbeidet som er gjort, en sterk driv og en motivasjon²³. Likevel kommer det frem i intervjuene at tiden i Afghanistan har vært spesiell for dem begge. Kultur- og holdningsforskjellene er store fra hvordan de er vandt med i Norge. Det å komme fra «likestilte Norge» til et land hvor kvinnene må dekke seg til og ikke er «like mye verdt» som en mann, tror jeg man føler på kroppen etter ca. 6 mnd.

Informantene fikk på spørsmål om de kan forklare forskjellene mellom den norske og afghanske kulturen, *slik de opplevde det*. Begge nevner kjønnslikestilling som en viktig variabel²⁴, men informant B beskriver episoder hvor afghanske menn har skult på henne,

²¹ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant B, spørsmål 4 og 8

²² <http://snl.no/Afghanistan> Geografi og miljø. Folk og samfunn. Lastet 11.06.13

²³ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant A, spørsmål 32 og informant B, spørsmål 31 og 32

²⁴ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant A, spørsmål **Feil! Fant ikke referansekilden.** og informant B, spørsmål 12

snudd seg, og spyttet, for så og fulgt etter henne i håp om å se litt hud mens de tydelig kommenterte kroppen hennes.

Hun mener det ikke går an å sammenligne de to kulturene, fordi de er som vidt forskjellige verdener, og at kjønnet ditt i Afghanistan avgjør alt. Hun forteller videre om en dag hun og hennes kolleger kjørte kolonne gjennom en liten by og måtte stoppe. Etter et spesielt møte med noen jenter og en afghansk mann fikk hun vite at mannen hadde tilbudt en kamel for henne. Hun forteller at det var fordi det var «gjengs oppfatning» at de to kvinnelige soldatene kun var med de mannlige for å tilfredsstille de. Hun forteller videre at afghanerne så på de kvinnelige soldatene som horer. En salgsvare uten egenverdi fordi de omgikk menn som ikke var ektefelle eller familie. Hun er ærlig, og sier at hun ikke sitter igjen med et politisk korrekt syn på afghanere og deres kultur²⁵.

Møtene mellom informantene og lokalbefolkningen har vært blandet, alt etter hvilket kjønn, alder og hvilke holdninger lokalbefolkningen har hatt. Man skal selvfølgelig ikke dra «alle under samme kam». Som informant A sier: reaksjonene er «forskjellig fra person til person»²⁶. Likevel ser man generelle holdninger blant grupper og en befolkning, selv om noen selvfølgelig ikke mener det samme²⁷. Informant A har hatt flere positive møter med lokalbefolkningen. Det er selvfølgelig rart at noen behandler deg annerledes fordi du er kvinne når man ikke er vandt til det, men hun beskriver ikke veldig ubehagelige møter eller grov sjikanering.

Informant B virker å ha opplevd flere negative møter enn informant A. Hun skriver i alle fall mye mer om de negative møtene. Hun hadde dog positive opplevelser med de lokale barna²⁸. Hun sier selv at hun heller ikke har hatt særlig kontakt med lokalbefolkningen²⁹. Dette *kan* ha noe med opplevelsene hennes å gjøre. Har man flere møter med flere forskjellige personer vil inntrykkene være forskjellige. Har hun hatt møter med de enkelte personer og opplevelsene har vært negativ vil det selvsagt lage et negativt inntrykk. Dette blir spekulasjoner, men det kan ha rot i virkeligheten. Informant A har til informasjon sagt

²⁵ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant B, spørsmål 12

²⁶ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant A, spørsmål 18.a

²⁷ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant A, spørsmål 17

²⁸ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant B, spørsmål 12 og 14

²⁹ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant B, spørsmål 13

at hun for det meste kun traff lokalbefolkningen når hun var ute av leiren³⁰, noe som med tanke på arbeidsoppgavene, ville vært oftere enn i informant B's tilfelle.

Informant B forteller også at det var problematisk «å gå på do» utenfor leiren, fordi hun måtte gjøre fra seg i busker o.l. hvor det ikke var beskyttelse fra afghanerne som hadde en tendens til å følge etter henne³¹. Hun skriver at også de mannlige soldatene ble seksualiserte. Kjekke blonde, unge, norske gutter og menn ble plystret etter, sjekket opp og fikk tilbud om sex. Homofili blir ansett som ganske naturlig i afghansk kultur³². Informant B sier at om oppdraget hennes hadde innebåret å forholde seg til mannlige afghanere, ville kjønnet hennes helt klart vanskeliggjort gjennomføring av oppdraget, for ikke å si umuliggjort³³. På grunn av det informant B skriver (valg av ord, formulering, hendelser o.l.) virker det som om hun har hatt flere negative opplevelser med afghanerne enn informant A. Å si noe mer om hvorfor det har seg sånn, annet enn det som er kommet frem, blir syning.

3.3 Kvinner og klær

Den afghanske grunnloven sier at landet er muslimsk. 99 % av befolkningen er muslimer³⁴, noe som former tradisjoner, kulturen og holdningene i landet. Muslimene i landet, spesielt kvinnene, følger krav til hvordan de skal kle seg. Koranen stiller generelle krav til at man skal kle seg anstendig, men sier ikke hva som menes med det. I sure 24, vers 31 i Koranen, står det: «Dra sløret over dine bryst og ikke vise sin pryd.» I sure 33, vers 59 står det at kvinner skal «svøpe kappen om seg». I hadithlitteraturen³⁵ finnes det en rekke tekster hvor profeten Muhammad forteller at en kvinne må dekke til alle områder unntatt hendene og ansiktet. Uansett hvor man i de muslimske tekstene kan lese om at kvinner skal dekke seg til³⁶, og uansett om man tolker at det er ment at kvinner skal bruke niqab, burka, hijab eller ikke, er det i dag blitt en sterk og lang tradisjon.

³⁰ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant A, spørsmål 14

³¹ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant B, spørsmål 10 og 25

³² Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant B, spørsmål 17.

³³ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant B, spørsmål 13

³⁴ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html> Lastet 09.06.13

³⁵ <http://snl.no/hadith> Lastet 09.06.13

³⁶ http://www.livingislam.org/n/vii_e.html Lastet 09.06.13

Ingen av kvinnene som ble intervjuet brukte hodeplagg daglig under utenlandstjenesten. Informant B brukte derimot sjal under en samling de hadde i sammenheng med et prosjekt som kaltes «Female Engagement Team». Hun forteller at hun kunne «likeså godt ha gått rundt med et stort skilt der det sto ”skyt her” og en blink i panna.» Hun forteller videre at hun ble fortalt av den kvinnelige norsk- iranske tolken sin at det ble ansett som verre å ha på et sjal for så å ta det av enn og ikke ha et på i det hele tatt³⁷. Informant A brukte heller ikke sjal til vanlig, og lot håret vises. Man kan forstå hvorfor to norske kvinner ikke føler et personlig behov for å dekke til håret når de ikke er muslimske. Jeg synes likevel det er interessant at de går uten, da det kan virke provoserende på flere i lokalbefolkningen, for ikke å snakke om Taliban. Det kan bli et sikkerhetsproblem om opprørerne med overlegg spesielt tok sikte på å ramme kvinnelige soldater fordi de fant det provoserende. Skal man føye seg etter den kulturen og religionen til landet man er i, og den tradisjonen man kanskje vil fjerne, eller skal man holde på egne verdier?

Det å bruke sjal eller andre plagg for å dekke håret kan føre med seg problemer når det kommer til å fullføre oppdrag. En soldat er utstyrt med hjelm, jakke, bukse, støvler og evt. vest i et periodevis veldig varmt klima. Skulle man dekke til håret ville dette kunne føre med seg problemer med varme, bevegelse o.l.

Spesielt intervjuobjekt B nevner hvordan lokalbefolkningen, og afghanske menn generelt så på de kvinnelige soldatene som horer³⁸. Ville dette bildet forandret seg hos noen om de så at de utsendte kvinnene dekket til håret? Ville det blitt lettere å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan da, med tanke på seksualisering? Ville det svekke likestillingen om de måtte bruke sjal under utenlandstjenesten? Her er det mange interessante spørsmål som videre fører til nye problemstillinger. Et svar i slike kompliserte, religiøse og kulturelle spørsmål kan ofte føre til flere spørsmål.

3.4 Kommunikasjon og samarbeid

Informant A sier på spørsmål om hun kan forklare forskjellene mellom den norske og afghanske kulturen, *slik hun opplevde det*, at det er vanskelig å forklare. Hun mener alt er annerledes. Hun var på et møte hvor hun var sammen med flere mannlige kolleger for å

³⁷ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant B, spørsmål 20 og 21

³⁸ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant B, f.eks. spørsmål 12, 13 og 17

treffe borgemesteren og andre «viktige» afghanere i området. Det var da flere som håndhilste på mennene hun var sammen med, men de ville ikke hilse på henne, eller de så ned når hun strakte ut hånden. Hun forteller videre at det var vanskelig for dem å se at hun bar våpen og var så likestilt mennene som hun var. Det er en stor kulturforskjell som er meget synlig i

Afghanistan. Kvinnene dekker seg til, eller er ikke å se utendørs uten ektemann eller far. Når denne lyse, blonde kvinnen kommer uten tildekt hår, med uniform og våpen for å møte f.eks. borgemesteren, ser man godt hvor store forskjellene er. Hilsning og høflighet er viktig i den afghanske kulturen³⁹, så det at de ikke ønsker å hilse på henne viser oss litt av hvilke meninger de gjorde seg om hennes kjønn, stilling, klær og posisjon, med tanke på den situasjonen de var i.

Informant B sier at hun hadde svært lite kontakt med afghansk politi eller sjåfører⁴⁰. Grunnen til det, slik jeg tolker det ut i fra hva hun skriver, er at hun blir ukomfortabel av å bli stirret på over lengre tid. I oppfølgingsspørsmålet som fulgte svarer hun at det burde være ganske klart, med tanke på hva hun har svart på de andre spørsmålene, at hun følte hun ble behandlet annerledes fordi hun var kvinne⁴¹.

Informant A og B sier begge at de ikke opplevde ikke å kunne delta på møter, samlinger eller andre oppdrag fordi de var kvinne⁴². Informant B legger til at det heller ikke var så aktuelt med tanke på de arbeidsoppgavene hun hadde. Dette viser at selv om afghanerne behandler en kvinne annerledes, betyr ikke det at det er en så stor diskriminering at man ikke får fullført gjort de arbeidsoppgavene man er satt til, selv om man er kvinne. I alle fall ikke i mine informanternes tilfelle.

Det er dog møter hvor det er en fordel at man er kvinne. Informant B forteller om et prosjekt de hadde ved navn «Female Engagement Team» (FET)⁴³. Det gikk ut på at et rent kvinneteam tok kontakt med kvinnestyrte organisasjoner i Meymaneh (barnehjem og lokale hjelpeorganisasjoner o.l.) og tilrettela for dem, i tillegg til å samle informasjon. Hun

³⁹ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant A, spørsmål 14.a

⁴⁰ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant B, spørsmål 18

⁴¹ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant B, spørsmål 18.b

⁴² Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant A, spørsmål 23 og informant B, spørsmål 23

⁴³ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant B, spørsmål 19

skriver at dette prosjektet ble avsluttet etter kort tid, da alle i kvinneteamet hadde andre primæroppgaver. Hun sier ideen var god, men at det ikke var gjennomførbart i praksis.

Dette var en flott måte å støtte de lokale organisasjonene på, og gi de tips og støtte til videre drift. Jeg mener man burde ansatt kvinner med relevant utdanning eller bakgrunn kun for slike oppgaver som handler om å hjelpe og støtte de lokale kvinnene.

Informant A forteller at hun snakket med afghanske kvinner fordi de ikke kunne snakke med menn som «ikke var hennes egen» (ektemann, far o.l.)⁴⁴. Hun ble derfor sendt på møter med kvinner fordi hun var kvinne, for da var det mulig for de afghanske kvinnene å snakke med henne⁴⁵. Dette er en viktig fordel med det å være kvinne i Afghanistan, og her kommer det frem hvor viktig det er for Forsvaret å sende kvinner til disse områdene, og hvor viktig kvinner er for Forsvaret generelt. Man får kontakt med personer og får høre historier man ikke kunne fått om man kun sendte menn i utenlandstjeneste i Afghanistan. Kvinnelige soldater er de eneste som kan hjelpe afghanske kvinner til å lære, videreutvikle seg, og til å forstå sitt potensiale gjennom samtaler, kurs og opplæring⁴⁶. Her er det mye man kan ta tak i. FET- prosjektet⁴⁷ som informant B nevner er bare en brøkdel av hva som kunne blitt jobbet med om regjeringen og Forsvaret hadde satt kvinnesaken høyere på prioriteringslisten ang. Norges arbeid i Afghanistan.

Kapittel 4 Konklusjon og oppsummering

Bakgrunnen for å skrive denne oppgaven var for å få et mer helhetlig bilde av hvordan det er å være en norsk kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, ved hjelp av intervjuer av informanter.

Hovedproblemstillingen min har vært hvorvidt Forsvaret tjener på å sende spesifikke kvinner i utenrikstjeneste i Afghanistan.

Mine funn viser at den største ulempen for kvinnene er den til tider grove kjønnsdiskrimineringen, seksualiseringen og holdningene til afghanerne. Det kan gjøre

⁴⁴ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant A, spørsmål 13

⁴⁵ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant A, spørsmål 13

⁴⁶ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant A, spørsmål 22 og 24

⁴⁷ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant B, spørsmål 19

utenlandsoppholdet vanskeligere når man opplever å bli kommentert, sett på eller fulgt etter når man opererer utenfor leir. Kjønnssdiskrimineringen er tilstedeværende i mye av det kvinnene skriver om, av og til selv om det ikke er det jeg spør om kommer det opp som en del av svaret. Det er tydelig at de synes det til tider vanskeliggjør arbeidet, men ingen av dem sier at de ikke kunne fullføre sine gitte oppgaver på grunn av det.

Det er dog nevnt at også menn opplever dette til tider. Kjønnssdiskrimineringen er, tross navnet, også her delvis uavhengig av kjønn, da det er normalt i flere deler av Afghanistan å ha sex med begge kjønn. Kjønnssdiskrimineringen er en ulempe som kun direkte går utover de utsendte. Forsvaret lider ikke, på grunn av seksualiseringen, tap av å sende kvinner til Afghanistan.

Kvinner kan gjøre samme jobben som det mennene kan. Hadde de ikke gjort det, hadde de ikke blitt sendt til Afghanistan. En mann som ville gjort arbeidsoppgavene på en bedre måte ville tatt over jobben, akkurat slik som ville skjedd på hvilken som helst annen arbeidsplass – gjør du ikke jobben din bra nok blir du byttet ut med noen som gjør det.

Det er møter, samlinger eller andre oppdrag det er en stor fordel å være kvinne på. Mitt kanskje viktigste funn har vært at når det skal kommuniseres med afghanske kvinner er det nødvendig at personen som har ansvaret for det også er kvinne. Man risikerer dødsstraff for å snakke med andre menn enn ektemann eller far. Selv om det ikke er vanlig at kvinnene i Afghanistan deltar på operasjonelle møter eller oppdrag, er det flere sammenhenger hvor man må samarbeide med dem⁴⁸. Dette gjør spesifikt kvinner i utenrikstjeneste i Afghanistan til en stor ressurs for Forsvaret, da de når en stor andel av befolkningen de ikke hadde kunnet kommunisere med hadde de bare sendt menn. På den andre siden er det ingen av informantene som har opplevd å utestenges fra møter, samlinger o.l. fordi de er kvinner.

Konklusjonen er at det er både fordeler og ulemper med å være kvinne i utenlandstjeneste i Afghanistan, men at det ikke er funnet ulemper som direkte går ut over Forsvaret som organisasjon.

Forsvaret tjener derimot spesifikt på å sende kvinner i utenrikstjeneste i Afghanistan blant annet fordi de kan kommunisere med en gruppe mennesker som mennene ikke kan.

⁴⁸ Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant A, spørsmål 24 og informant B, spørsmål 19

Kapittel 5 Kilder

5.1 Kildeliste

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/regpubl/otprp/20042005/otprp-nr-35-2004-2005-/11/3.html?id=395582> Lastet 10.02.13

CIA. *The World Factbook. Afghanistan*. Sist oppdatert: 10.06.13

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html> Lastet 09.06.13

Ericsson Ryste, Marte. *Det store norske leksikon, likestilling* <http://snl.no/likestilling> Lastet 15.04.13

Forsvarsdepartementet. *Kronologisk utvikling av det norske styrkebidraget i Afghanistan*.

Sist oppdatert: 24.04.2013.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/tema/utenlandsoperasjoner/kronologisk-utvikling-av-det-norske-bidr.html?id=632365> Lastet 31.05.13

Haddad, Sh. G. F. *The Veil In Islam*. Sist oppdatert: 07.01.09.

http://www.livingislam.org/n/vii_e.html Lastet 12.06.13

Hansteen Solhøy, Stina. *Det store norske leksikon, kjønnslikestilling -*

<http://snl.no/kj%C3%B8nnslikestilling> Lastet 16.04.13

Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant A

Intervju, Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan, informant B

Johannessen, Bjørn. *Det store norske leksikon. Geografi og miljø. Folk og samfunn*.

<http://snl.no/Afghanistan> Lastet 11.06.13

Johannessen, Tufte og Christoffersen. *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*.

2010: (107-109)

Kaufmann og Kaufmann, *Psykologi i organisasjon og ledelse*. Bokforlaget. 2003: 287-288

Leraand, Dag. Det store norske leksikon.

http://snl.no/International_Security_Assistance_Force lastet 31.05.13

Lovdata, *likestillingsloven* - <http://www.lovdata.no/all/nl-19780609-045.html> Lastet 20.02.13

Lura, Christian. Bergens Tidene. *Norge best på likestilling* - <http://www.bt.no/nyheter/innenriks/Norge-best-pa-likestilling-1906655.html#.UVmo0ZPwmGk> Lastet 16.04.13

Statens forvaltningstjeneste, ODIN- redaksjonen. Lagt inn 16. august 1999. *Likestilling i Forsvaret*. http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/dok/tidsskrift_nyhetsbrev/1999/fd-aktuelt-0899-likestilling-i-forsvaret.html?id=273671 Lastet 09.05.13

Utenriksdepartementet. *Afghanistan*

<http://www.landsider.no/land/afghanistan/reise/skikker/> Lastet 09.06.13

Uteriksdepartementet. *Hvorfor er Norge i Afghanistan?* Sist oppdatert: 07.02.2012.

http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/kampanjer/bistand_afghanistan/situasjonen.html?id=573476 Lastet 31.05.13

Vogt, Kari. *Det norske leksikon. Hadith*. <http://snl.no/hadith> Lastet 09.06.13

Værnø og Sveri, *Kvinner forsvarshistorie*, 1990, s. XVII

W. Hansvoll, Jan. *Kvinner i Forsvaret*. Lagt inn 04.03.2010.

<http://forsvarsforeningen.itumkunde.no/tekst/512/Kvinner-i-Forsvaret.aspx> Lastet 08.02.13

5.2 Intervju, informant A. Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan. Uredigert utgave

Takk for din deltagelse. Uten din hjelp hadde det ikke vært mulig å skrive bacheloroppgave om dette interessante temaet, kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan.

Du er anonym når du svarer på disse spørsmålene. Det er kun jeg og kontakten min ved Telemarksbataljonen som vet navnet ditt. Dette vil ikke komme ut til hverken veileder eller andre.

Jeg håper du svarer så utfyllende som mulig! Heller for mye enn for lite. Føler du at du har relevant tilleggsinformasjon setter jeg også pris på det.

Det er til sammen 37 spørsmål. Noen spørsmål er av en personlig karakter. Om du ikke ønsker å svare er det helt greit. Jeg har full forståelse for dette, og ber om forståelse for at disse spørsmålene må stilles for å få et helhetlig bilde av din situasjon og erfaringer.

Først vil jeg vite litt mer om tiden din i utenlandstjeneste slik at jeg kan speile meg et bilde av din situasjon, slik at jeg korrekt kan bruke informasjonen.

1. Hvilken utdanning/trening har du?

Generell studiekompetanse (Allmenn), Befalsskole (Befalsskolen for Infanteriet i Nord-Norge), Krigsskole, Bachelor (Krigsskole+org og ledelse Hihm)

2. Hvor gammel er du?

30

3. Har du barn? Evt. hvor gamle?

To jenter 4 og 6 år gamle

4. Hvor mange perioder har du vært i Afghanistan? Tidsrom?

Kun 1 gang, har ikke vært mulig med flere siden jeg har fått barn, vært i permisjon pluss at min mann har vært 5 deployeringer i afghanistan siden vår første datter ble født.

5. Hva tenkte du når du fikk vite at du skulle i utenlandsoppdrag til Afghanistan? (spent, glad, bekymret o.l.)

Glad, endelig var det min tur. (Jeg hadde vært mye hjemme med barn) Begynte å merke at jeg selv følte jeg falt litt utenfor på jobb iom jeg ikke hadde vært der enda, mye av diskusjoner og utdanning og trening har lenge vært direkte rettet

mot afghanistan så merket at jeg ikke hadde noe særlig å bidra med i enkelte sammenhenger. Hadde også behov for å føle meg litt mer "likestilt" ift min mann, men det hadde ikke vært noen muligheter før pga barn og utdanning.

6. Hvilke følelser hadde du første gang du landet i Afghanistan? (redd, bekymret, spent o.l.)

Følte ikke noe spesielt, følte meg trygg, som å komme til et nytt feriested, masse og se på.

7. Hvor lenge var du der sist? Dato?

25 mai- 29 september 2011

8. Hva var dine arbeidsoppgaver under (siste) opphold(et)?

Stillingen min het Battle Captain i PRT MMN TOC. TOC er en form for operasjonssentral, som direkte understøtter kampenhetene ute. Jeg var sjef der og gikk 24 timers skift. Vi støttet med alt fra evakuering av skadet personell som oftest via helikopter, men også ved å sende ut kjøretøykolonner. Vi tok avgjørelser og gav ordre til styrkene på bakken ihht sjefens ønsker. Vi støttet ved fjerning av IED'er som ble oppdaget, da sendte jeg ut sammensatte grupper som passet til oppdraget. Ellers støttet vi med angrepshelikoptere og bombefly når det var behov for det. Og ellers absolutt alt annet men kan tenke seg. I noen tilfeller under større og lengre operasjoner dro vi også ut av leiren og hadde mobil toc for å være nærmere der operasjonen pågikk. Kort sagt er det TOC'en som er bindeleddet mellom styrkene ute og ledelsen i leiren.

9. Hvordan var bosituasjonen? (Hvor, med hvor mange, sov kjønnene i samme rom osv.)

Jeg bodde på en afghanskbygget "kaserne" med plass til 4 på hvert rom. Jeg delte rom med to andre damer og bodde i en overkøye

10. Hvordan var sanitærforholdene?

ok

- a. Var sanitærforholdene tilrettelagt kvinner?

Det var en egen Jentedo/garderobe som det tok et minutt å gå til fra rommet. Der var det 3 doavlukker og 3 vasker og i rommet ved siden av 4 dusjer. Vi var ca 25 jenter i campen fra forskjellige nasjonaliteter. De hadde tilrettelagt ved å kjøpe en egen vaskemaskin og tørketrommel som vi kunne benytte da det hadde vært problemer tidligere med at

spesielt undertøyet til damene forsvant fra det afghansk drevne vaskeriet.

11. Hvordan var samholdet mellom dem du jobbet sammen med?

Det var godt, for min del hadde jeg et bedre forhold til soldatene enn til den andre battle captainen, men du vet sånn blir det når man liker å ta avgjørelser selv og helst vil ha rett hele tiden..

Kultur og kulturforskjeller

12. Kan du på best mulig måte forklare forskjellene mellom den norske og afghanske kulturen, slik du opplevde det?

Vanskelig å forklare. ALT er annerledes. Ingen nordmenn kan sette seg inn i hvordan de har det men tror også det er nærmest umulig for afghanerne å forestille seg hvilken luksusverden vi lever i. Man får litt perspektiv på ting. De har et helt annet kvinnesyn enn det vi har. Jeg var på et møte med politisjefen og sjef for den afghanske hæren i vårt område og borgermesteren og en haug med andre ”viktige” afghanske personer i området. Da var det flere av dem som hilste på mennene jeg var med men som ikke ville hilse på meg men heller så ned når jeg strakk fram hånden. Det er uvant for dem at det er damer som er likestilt som menn og det var rart for dem og se at jeg bar våpen.

13. Ble det på et eller annet tidspunkt så store kulturforskjeller at det ble vanskelig å gjennomføre oppdraget du hadde fått? (språk, bekledning, normer o.l.)

Ikke for min del, men det var flere anledninger hvor det skulle snakkes med afghanske kvinner, da måtte ofte vi gjøre det. Snakker en afghansk kvinne med en mann som ikke er sin egen kan hun bli drept etterpå, og det ville vi unngå så derfor måtte ofte jentene delta på forskjellige møter og oppdrag fordi vi var jenter.

14. Hadde du kontakt med lokalbefolkningen?

Ikke så mye kun litt når jeg var utenfor leiren, ellers hadde vi en del mannlige afghanere som jobbet i leiren på kjøkkenet, som tolker og som vaskehjelper o.l men vi omgikk dem ikke i stor grad.

- a. Om du hadde kontakt med lokalbefolkningen, hvordan responderte de til deg/dere?

De barna jeg møtte smilte og vinket. Menn kikket rart, sannsynligvis fordi de så jeg var jente også virket de unnvikende og litt brydd av situasjonen. Damene gjemte seg bak burkaene sine.

Var på besøk i damefengselet. Der hadde de ikke burka på, De virket veldig intressert og ville ta på oss masse og likte veldig godt å bli tatt bilder av. Afghanere generelt tar mye på hverandre. Det var ikke uvanlig at en sjef for afghanske sikkerhetsstyrker el.l tok våre sjefer i hånda eller holdt hånda på låret deres under møter. Alle nordmennene ble like ukomfortable hver gang, var artig å se ;)

15. Var det vanskelig å kommunisere med lokalbefolkningen? (språk, kroppsspråk, holdninger o.l.)

Språk er umulig, der var vi helt avhengig av tolker, både norske og afghanske. Men man kan si mye med kroppsspråk, man blir mer oppmerksom når man blir avhengig av å kommunisere på den måten.

16. Hva tenkte og følte du om den situasjonen lokalbefolkninger er/var i? (ansvar, hjelpeløs, optimistisk, negativ o.l.)

Man kan ikke tenke noen av de følelsene du beskriver i spørsmålet, da kan det bli vanskelig å være der.. Jeg syntes veldig synd på dem i starten og følte med dem, men så innså jeg at de vet jo ikke om noen annen virkelighet og bestemte meg for å ikke tenke så mye på det. Mange av dem har det fint og er fornøyde, men deres normer er totalt ulike fra våre så selv om vi synes det ser forferdelig ut er det bare sånn det er for dem. Men det er store forskjeller på fattige og rike.

17. Responderte lokalbefolkningen annerledes til deg/dine kvinnelige kolleger, enn til dine mannlige kolleger?

Ja, de er mer skeptiske i starten. For noen går det helt greit og de forholder seg likt til meg som til mannlige, men andre har så sterke kulturelle overbevisninger i forhold til hvordan ting skal være at det så ut som de ble frastøtt av meg. Men jeg hadde ingen problemer med dette opp i mot oppgavene jeg skulle foreta meg verken i det daglige i TOC'en eller utenfor leiren.

18. Hadde du kontakt med afghansk politi/sjåfører o.l.?

Ja

- a. Om ja, hvordan responderte de til deg? (vanlig, redd, skeptisk, tilbakeholden o.l.)

Noen vanlig, andre nysgjerrige og veldig interesserte, noen tilbakeholdne og skeptiske. Forskjellig fra person til person.

- b. Fikk du noen gang følelsen av at de behandlet deg annerledes fordi du er kvinne?

Nei, enkelte var bare mer skeptiske

19. Det er sagt flere ganger at frigjøringen av kvinner i Afghanistan er et politisk mål. Hvilke tanker og meninger gjør du deg om det, ut i fra hva du har sett og opplevd?

Da tenker jeg - Lykke til.

- a. Er det noe dere har fått informasjon om på forhånd?

Nei

- b. Tror du noe er forandret når det kommer til kvinners rettigheter etter invasjonen?

Nei, det tror jeg ikke

- c. Tror du det er noe du/dere kunne ha jobbet mer aktivt med?

Tror dette er et meget vanskelig tema. Er ganske sikker på at ikke vi kunne gjort noe som helst for å påvirke akkurat det temaet. Det kan hende de kunne fått til noe/er litt i gang i overklassen, men i middelklassen og i de fattigste befolkningsgruppene tror jeg ikke de får til noe på lang lang tid.

Når du går ut av et kjøretøy i en landsby, er det akkurat som å gå inn i en film fra Jesus sin tid. All teknologi er fraværende, helt til du hører en gammel utgave av en mobiltelefon som ringer – da går det opp for deg at du er på 2000-tallet.

- d. Om ja, hva tror du dere kunne ha gjort?

Man kunne kanskje gjort enkelt ting for enkeltpersoner, men vi har ingen mulighet til å påvirke noe som er så sterkt forankret i deres kultur.

Uniform og deltakelse

20. Under utenlandstjenesten, var uniformen din noe annerledes enn mennene sine?

Nei

21. Dekket du til håret?

Nei, det var en lang lys flagrende flette

22. Var det noen gang situasjoner (møter, operasjoner o.l.) du mener det var en fordel for deg å være kvinne? Der sivilbefolkningen eller afghansk politi var mer imøtekommande til deg enn mennene?
Kun hvis det var damer som skulle prates med
23. Var det noen gang situasjoner (møter eller operasjoner o.l.) du ikke kunne delta på fordi du er kvinne?
Nei, ikke for min del
24. Var det noen gang situasjoner (møter eller operasjoner o.l.) hvor man måtte være kvinne?
Vi hadde MEDCAP (medisinsk rådgiving) i en landsby. Da måtte jentene snakke med de kvinnene som møtte opp. De ville ikke snakke med en mannlig lege.
Det var blant annet noen kvinner som måtte forklares om menstrasjonssyklusen, det visste de ingenting om. Det var også en som lurte på hvorfor hun ikke hadde blitt gravid (de er opptatt av å få mange barn, det er viktig for dem) hun og mannen hadde prøvd lenge. Det viste seg imidlertid at de hadde prøvd i feil hull, så hun måtte forklares hvordan det skulle gjøres. (Det skal sies at det er vanlig at afghanske menn holder på med hverandre og geiter frem til de blir gift og da er det jo kun ett alternativ, så det forklarte hvorfor problemet hadde oppstått i dette tilfellet.
Dette gir kanskje et bilde på hvor underlært de er...

Sikkerhet

25. Var det noen situasjoner eller mennesker som gjorde deg usikker pga. at du er kvinne? (truende, avvisende o.l.)
Nei, ikke pga jeg er kvinne nei.
26. Mener du at det er mindre trygt for kvinner enn menn å være soldat i Afghanistan, eller ikke?
Nei, det er like utrygt for alle uavhengig av kjønn. Men det er tryggere for de som har stillinger som er mest inne i camp, det er utenfor campen det er utrygt.
27. Mener du at det endrer sikkerhetsbildet å ha kvinnelige soldater i Afghanistan, eller ikke? (med tanke på reaksjonene til fiende, lokalbefolkning o.l.)
Nei
28. Følte du deg noen gang redd eller skremt under ditt utenlandsoppdrag? Fortell.

Tja, det var en gang hvor vi kun var noen få personer og hadde kjørt et stykke utenfor ”trygt” område. Barna gjemte seg, de lokale forsvant og politipostene begynte og oppføre seg mistenkelig. Da følte jeg meg litt utrygg, men vi dro derfra ganske kjapt så det gikk fint.

29. Følte du noen gang at det stod om liv og død? Fortell.

Ikke for min egen del nei, men mange ganger for andre som jeg var ansvarlig for. På det meste kunne vi ha opptil 30 evakueringer i løpet av en dag, flere døde. Jeg følte på at jeg måtte gjøre de riktige tingene raskt nok. Merkelig nok ble det rutine, og jeg tenkte lite på det fram til det var 9 nordmenn fra vår egen styrke som måtte evakueres samtidig, da var jeg redd for hvordan det skulle gå for jeg kjente dem alle sammen. Fikk også dårlig samvittighet en gang jeg sendte ut en gruppe for å rydde en IED selv om de egentlig ville ta det dagen etter. Men jeg sa de måtte, og en time senere ble de tatt under bakhold (bakholdet var egentlig ment for noen andre, men de kjørte rett inn i det) da ble lagføreren skutt i låret, det gikk heldigvis fint men han lot meg gjennomgå litt etterpå ;)

30. Har du noen gang vært i en situasjon der du har tatt et liv? Forklar.

Nei jeg har heldigvis sluppet å sikte på en person og trykke inn avtrekkeren, og det er jeg glad for. Men indirekte – ja. Spesielt en natt, da bombet vi hele natten. Vi sendte angrepshelikoptere og jagerfly. Og jeg vet at mange

Etter hjemkomst

31. Tenker du ofte, mye eller lite på tiden din i Afghanistan?

Lite, mimrer litt iblant når jeg har vært lenge alene med barna og kunne tenkt meg et avbrekk ;)

a. Hvilke tanken gjør du deg?

32. Kunne du tenkt deg og gjort det igjen? Hvorfor/hvorfor ikke?

Lett, jeg hadde en kjempefin opplevelse og meningsfulle arbeidsoppgaver. Samtidig som det var utrolig deilig med en forandring i hverdagen.

Vi har valgt det selv, så klager ikke, men min mann er også offiser og jobber i en operativ avdeling. Jeg tenkte ikke på det før etter jeg fikk barn, men det er en kabal å få ting til å gå opp, og helt normalt at vi kun ses på morgenen eller at det går flere uker eller måneder mellom hver gang vi er hjemme samtidig.

Enten jobber jeg sent, eller så gjør han det. Enten er jeg på øvelse, eller så er han det. En av oss er alltid hjemme med barna for vi har ikke familie som bor i nærheten. For min del var det en befrielse å reise til afghanistan og kun tenke på meg selv i 4 måneder, ikke høre en eneste sutrelyd fra et barn, legge meg når jeg ville, sove hele natta, spise når jeg ville, trene når jeg ville. Ja, alt på mine premisser ikke ungene sine. Jeg visste jo at de var hjemme og hadde det fint med pappa sin, så jeg slappet skikkelig av i 4 måneder - den mest fantastiske husmorferien noensinne ;) Høres kanskje rart ut, men kombinert med meningsfulle arbeidsoppgaver og nye opplevelser, så var det faktisk helt topp å være i afghanistan!

Og selv om det høres rart ut, så føler man seg ikke truet hele tiden, eller redd for å dø, eller bli skutt osv.. Ja, det kan skje, det vet man og det har man forberedt seg på før man reiser – men tenk hvor mange år norge har hatt soldater i afghanistan og hvor få som egentlig har omkommet sammenlignet med hvor mange som har omkommet i bilulykker på norske veier samme tidsrom. Afghanistan er egentlig relativt trygt, vi har tatt våre forhåndsregler, vi er godt trent og utrustet og kan forsvare oss – da er det greit da!

Likestilling generelt

33. Hvilke tanken gjør du deg rundt likestilling? (jo mer jo bedre, den er kommet for langt o.l.)

Den har kommet altfor langt.

Personlig synes jeg det er vel mye fokus på å øke kvinneandelen for tiden. Jeg føler det har gått fra å se på muligheten til å få flere kvinner inn i forsvaret på begynnelsen av 2000 tallet til å ta helt av i 2013. Det har i den siste uken pågått en debatt rundt likestillingskonferansen som er annonsert på intranett og vi er flere jenter i manøvermiljøet i hæren som nå føler at likestillingsdebatten har gått langt nok, så vi har de siste ukene prøvd å påvirke der vi kan.

Ikke misforstå - jeg er ikke i mot kvinner i forsvaret, men fokuset har blitt feil og jeg er ikke enig i alle signalene som formidles. Jeg trodde likestilling handlet om lik lønn og like krav for lik jobb, uavhengig av kjønn. Og dette synes jeg prosessen går bort i fra i forsvarssammenheng.

For min del er det de beste personene jeg vil jobbe med uavhengig av kjønn. Og det er ekstremt viktig at de som ansettes i en stilling tilfredsstiller alle krav som er satt for å

inneha stillingen - for disse kravene er ikke der tilfeldig. Det er også viktig og ikke glemme våre mannlige kolleger i denne prosessen. Til tider blir det så mye fokus på å få inn flere kvinner at jeg føler vi glemmer innsatsen gutta gjør hver eneste dag og alt arbeidet de legger inn for å konkurrere seg til en plass i forsvaret. Ja, det er behov for kvinner i organisasjonen, men dersom vi ikke hadde hatt våre mannlige kolleger hadde nok mye vært annerledes. Det er tross alt krigføring vi driver med og dette tiltrekker naturlig flere menn enn kvinner og det er ikke til å skyve under en stol at arbeidet i mange tilfeller er tungt fysisk belastende.

Som du skjønner er dette en sak som engasjerer meg / IRRITERER meg..

Legger ved et skriv jeg skrev forrige uke til en høyere militær sjef hvor jeg belyser det samme temaet men med fokus på NVKB (Nettverk for kvinnelig befal). Kanskje det er noe der du kan bruke – men igjen det er mine meninger og betraktninger, men som nevnt over gjelder dette for de fleste jenter i operativt hærmiljø.

For noen måneder siden siden deltok jeg på årsmøte og samling for Nettverk for Kvinnelig befal for andre år på rad. Dette er et fora som jeg tidligere ikke har ønsket å vise noen interesse for eller tilknytning til, uten at jeg har noen god begrunnelse for det annet enn at jeg personlig alltid har vært motstander av egne kvinnetiltak i forsvaret.

Først da Bn sjef kom inn på kontoret mitt i fjor, sa jeg ikke måtte bli sint og forsiktig spurte om jeg ikke kunne møte opp på dette arrangementet, tenkte jeg at jeg fikk dra og se hva det faktisk var som foregikk på NVKB.

Jeg ble ikke overrasket, og alle mine fordommer slo til. Bortsett fra et par gode foredrag var det snakk om urettmessige fysiske krav, kvotering og likestilling. Toppen ble nådd da det ble foreslått og vedtatt en egen rosa medalje som på lik linje med andre dekorasjoner i forsvaret skulle godkjennes så den kunne bæres på uniform og tildeles de som har gjort noe spesielt for NVKB.

Da årets invitasjon kom, så jeg på programmet at det var en del interessante foredrag, samt at det har gått opp for meg at det kan være fornuftig å overvære disse samlingene for å holde seg oppdatert på hva som skjer på kvinnefronten. I år var det 240 påmeldte, så interessen for NVKB er tydelig økende. (mener det var rundt 100 deltakere året før)

Fokuset i år var rekruttering, mangfold og karriere. Det var fokus på behov for lærlinger og teknisk støttepersonell i alle forsvarsgrenene, men ikke en eneste gang ble rekruttering nevnt ifm operativt hær-/manøvermiljø. Ifm med rekruttering kom selvsagt temaet fysiske krav opp i år også. Da en av foredragsholderne sa at kravet på 3000 m for kvinner burde vært 18 minutter for å jevne ut de fysiske forskjellene mellom kvinner og menn, begynte enkelte i salen å klappe. En kvinnelig jagerflypilot tok ordet umiddelbart etterpå og bekreftet at hun bortsett fra på opptak aldri hadde hatt behov for push ups. Hvilket signal sender dette til representantene på lavere nivå som er søknadsberettiget til Krigsskole?

Som så mange andre kvinner i hæren har jeg aldri hatt noe ønske om å skille meg ut ved å ta del i ulike kvinnetiltak. For min del og sannsynligvis mange andre kvinner i hæren også, har det handlet mer om å komme inn i miljøet og bli akseptert på lik linje med gutta for den jobben vi gjør. Dette vil man aldri oppnå dersom man har kommet inn på et annet grunnlag enn resten av avdelingen eller har spesielle og mye enklere krav fordi man er jente. Det er jo faktisk den samme jobben vi skal gjøre.

Det er godt mulig at det var kulturen på BSIN og i Bn2 da jeg først startet i forsvaret i 2001 som bidro til disse holdningene for min del, men selv etter Krigsskole, to barn og nå på mitt sjuende år i TMBN mener jeg allikevel fortsatt at det bør stilles like krav og sørger for at jeg tilfredstiller de kravene selv om jeg ikke lenger sitter i en like operativ stilling.

NVKB skal i teorien representere alle kvinner i forsvaret.

Dersom du er kvinne og ansatt i forsvaret, er du automatisk medlem i NVKB frem til du evt kontakter nettverket og melder deg ut.

Av årets 240 deltakere (noen av disse også mannlige) var det ca 40%+ fra Luftforsvaret, 40%+ fra Sjøforsvaret og 20%- fra Hæren. Sett opp i mot antall kvinner i forsvaret kan dette av mange anses som et representativt utvalg i flere sammenhenger.

Det er ganske tett program på seminaret og med unntak av en 30 minutters paneldebatt er det ikke rom for at alle skal ytre sine meninger og synspunkter rundt temaene som blir belyst. Dersom det kommer kommentarer er det sjelden fra noen under oblt nivå.

Etter å ha deltatt på dette seminaret to år på rad, har det gått opp for meg at jeg har svært liten kunnskap om de to andre forsvarsgrenene. Jeg mistenker derfor at det er flere fra Luft- og Sjøforsvaret som ikke har spesielt inngående kjennskap til Hæren heller. Det er godt mulig de for eksempel har behov for andre fysiske krav, flere kvinnelige lærlinger og

kvinnelig teknisk støttepersonell i de andre forsvarsgrenene, men når dette kommuniseres i NVKB kommuniseres det på vegne av alle forsvarsgrenene.

Forsvarsministeren var tilstede under deler av seminaret, det sitter også flere representanter fra ulike deler av Forsvarsstaben og organisasjonene på disse seminarene og de bekrefter fortløpende at enkelte av problemstillingene som blir belyst, for eksempel ifm fysiske krav eller kvotering skal taes opp til vurdering.

Det som derfor bekymrer meg, er at det ikke har vært en eneste mannlig representant fra operativt hærmiljø/ manøvermiljø tilstede, som ved behov kan argumentere for hærens ståsted og ikke minst overvære seminaret og holde seg oppdatert på NVKB. Derimot var det flere mannlige representanter av høyere grad tilstede fra de andre forsvarsgrenene under hele seminaret, blant annet Sjef LKSK.

I TMBN har vi få, men veldig dyktige kvinnelige soldater på lavere nivå. Ingen av disse identifiserer seg med/ønsker å involvere seg i et fora som NVKB. Forståelig, de har jo heller ikke noe de skulle sagt i et slikt fora. Men jeg er overbevist om at ingen av disse ville gjort en så god jobb som de gjør og vært så integrert i avdelingen som de er, dersom de hadde blitt tatt inn i avdelingen på et annet grunnlag eller med andre krav enn guttene. Vi trenger å ha flinke jenter på alle nivåer også i TMBN, men de må være i stand til å gjøre jobben på lik linje som gutta.

Fokuset på kvinner og likestilling i forsvaret kommer ikke til å bli noe mindre i årene fremover. Det har i takt med likestillingsdebatten utviklet seg og for forsvaret sin del, etter min mening - tatt helt overhånd. Vi er alle soldater og skal gjøre den samme jobben, da er det de beste og mest egnede folkene jeg vil jobbe med uavhengig av kjønn. Dette tror jeg mange glemmer når det kommer til likestilling!

Men jeg tror ikke man skal undervurdere innflytelsen til et fora som NVKB og andre likestillingstiltak. Jeg håper derfor hæren og manøvermiljøet kan involvere seg i NVKB i større grad enn de har gjort til nå, så vi kan unngå at endringene som ønskes i hovedsak av representanter fra sjø og luft blir en sannhet, innføres og også pålegges oss i hæren uten at hærens behov har blitt ivaretatt, eller at vi kan få stoppet de mest hårreisende agendaene.

34. Føler du at kvinner og menn i Forsvaret i praksis er likestilt? (etter dine erfaringer)

Ja, det er i hvert fall slik det fungerer hos oss i TMBN, her er det ingen forskjell. Men som alltid må vi jentene "bevise" at vi er gode nok og bli "akseptert" i avdelinga, men jeg tror det er mest vi som føler på det selv pga likestillingsfokuset for tida, og at ikke egentlig gutta tenker så mye over det.

35. Hva mener du kan gjøres med tanke på å fremme likestilling i ditt jobbmiljø?

Som du ser av alt jeg har skrevet over, ønsker jeg ikke lenger å fremme likestilling. Jeg er møkk lei alt som har med likestilling å gjøre, det har ødelagt og fortsetter å ødelegge for de jentene vi har i forsvaret som faktisk gjør en god jobb, er i tilfredsstillende fysisk form og jobber som soldater på lik linje med gutta.

Jeg kommer heller til å fortsette å sørge for å gjøre en så god jobb som mulig i alt jeg foretar meg, sørge for at jeg er i god fysisk form (bedre enn halvparten av gutta minst) og på den måten kanskje vise i hvert fall de jeg jobber sammen med at jenter kan og ikke alle jenter maser om likestilling og enklere krav men jobber hardt for å tilfredsstille kravene og gjøre en god jobb på LIK linje med gutta.

36. Er det situasjoner i jobben hjemme hvor du noen gang har tenkt at «det ville vært lettere om jeg var mann»?

Selvfølgelig! Alt som har med rå muskelkraft å gjøre, de er jo sterkere enn oss... Og også det å ikke hele tiden skille seg ut. Vi er ca 700 soldater i TMBN/HRS, av disse er vi ca 15 jenter. Man er synlig, meget synlig. Alle vet hvem du er og legger merke til det du gjør – i hvert fall hvis man driter seg ut eller gjør en dårlig jobb. Man blir en minoritet og det merkes, men så lenge man gjør en god jobb og tilfredsstiller alle krav som er satt er dette helt uproblematisk!

37. Hvor syns du likestillingen var best; på jobb i Norge eller på utenlandsoppdrag? Hvorfor?

Ikke lagt merke til noen forskjeller. Lei av likestilling uansett!

Mener det er på tide at noen som har gjennomslagskraft nok snart tør å si sannheten. Det passer ikke med likestilling overalt! Forsvaret er, har alltid vært og vil alltid fortsette å være et mannsdominert yrke. Dette har ingenting med motstand mot kvinner å gjøre, men det er sånn på grunn av yrkets natur. Å skyte, drive tunge fysiske belastninger over tid, gå dagevis uten søvn eller med minimalt av søvn og mat, skyte, drepe, bli skutt på, kjøre tanks osv – tiltrekker

naturlig flere menn enn kvinner. Sånn er det bare. Det hjelper ikke å senke fysiske krav for å få inn kvinner – våpenet, den skuddsikre vesten, hjelmen, sekken og ammunisjonen veier like mye uansett om man er kvinne eller mann, for å fungere som soldat må man tilfredstille de krav som er satt, ikke endre for å tilpasse kvinner, oppgavene er de samme uavhengig av kjønn. Vi er alle soldater.

Til slutt vil jeg igjen takke for hjelpen. Du er en stor inspirasjon!

5.3 Intervju, informant B. Kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan. Uredigert utgave

Takk for din deltagelse. Uten din hjelp hadde det ikke vært mulig å skrive bacheloroppgave om dette interessante temaet, kvinner i Forsvaret – fordeler og ulemper med å være kvinne i utenrikstjeneste i Afghanistan.

Du er anonym når du svarer på disse spørsmålene. Det er kun jeg og kontakten min ved Telemarksbataljonen som vet navnet ditt. Dette vil ikke komme ut til hverken veileder eller andre.

Jeg håper du svarer så utfyllende som mulig! Heller for mye enn for lite. Føler du at du har relevant tilleggsinformasjon setter jeg også pris på det.

Det er til sammen 37 spørsmål. Noen spørsmål er av en personlig karakter. Om du ikke ønsker å svare er det helt greit. Jeg har full forståelse for dette, og ber om forståelse for at disse spørsmålene må stilles for å få et helhetlig bilde av din situasjon og erfaringer.

Først vil jeg vite litt mer om tiden din i utenlandstjeneste slik at jeg kan speile meg et bilde av din situasjon, slik at jeg korrekt kan bruke informasjonen.

1. Hvilken utdanning/trening har du?

Jeg har gått Forsvarets Ingeniørhøgskole (FIH, 3-årig utdanning som gir en sivil bachelor i telematikk samt befalsutdannelse, mao. sersjants grad), så arbeidet 3 år i Sambandsbataljonen i Bardufoss før jeg begynte i TMBN aug.2012.

2. Hvor gammel er du?

26 år (f. 1986)

3. Har du barn? Evt. hvor gamle?

Ingen barn

4. Hvor mange perioder har du vært i Afghanistan? Tidsrom?

1 kontingent i Afghanistan, 6 mnd fra nov. 2010 til juni 2011. Var da ansatt i Sambandsbataljonen.

5. Hva tenkte du når du fikk vite at du skulle i utenlandsoppdrag til Afghanistan? (spent, glad, bekymret o.l.)

Jeg hadde søkt på stillingen, så jeg var veldig fornøyd med å ha fått den. Var selvfølgelig spent på hva som ventet meg, og bekymret på hvordan det å være borte fra samboeren ville påvirke forholdet (det gikk til helvete).

6. Hvilke følelser hadde du første gang du landet i Afghanistan? (redd, bekymret, spent o.l.)

Spent, gira på adrenalin og ivrig etter å komme i gang. Jeg var sersjant (ble fenrik i perioden) og hadde fått en stilling som opprinnelig var tiltenkt kaptein/løytnant, så var veldig opptatt av å mestre jobben og vise meg tilliten verdig.

7. Hvor lenge var du der sist? Dato?"

6 mnd med hjemreise juni 2011.

8. Hva var dine arbeidsoppgaver under (siste) opphold(et)?

Systemingeniør i G6- seksjonen på taktisk side: Ansvarlig for radio/posisjonsoppdateringssystem og jammere (anti- veibombetiltak)

9. Hvordan var bosituasjonen? (Hvor, med hvor mange, sov kjønnene i samme rom osv.)

Vi var tre jenter i G6-seksjonen og sov på samme rom under hele oppholdet.

10. Hvordan var sanitærforholdene?

Gode inne i leir, dusjer lett tilgjengelige (om enn maks 5 min lange dusjer) og vannklosett i flere bygg. Håndhygiene ble terpet på hele tiden – alle måtte vaske hender før måltidene. Ute på oppdrag var sanitærforholdene begrenset til å sitte på huk bak nærmeste busk, (helst vekke fra de afghanske soldatene som hadde en tendens til å følge etter for å glane) antibac, våtservietter og tørrshampo ☺

a. Var sanitærforholdene tilrettelagt kvinner?

Ja, vi hadde egne dusjer og toaletter i ett bygg. Ellers delte vi på toalettene.

11. Hvordan var samholdet mellom dem du jobbet sammen med?

Samarbeidet i seksjonen vår var godt, vi kjente hverandre stort sett fra før av, enten gjennom jobb eller fra FIH.

Resten av kontingenten bestod av folk fra TMBN og andre avdelinger og var ukjente for meg, men jeg ble veldig positivt overrasket over hvordan de tok imot oss teknikerne. Jeg trivdes veldig godt, og følte at det å være sambandstekniker var en takknemlig jobb.

Kultur og kulturforskjeller

12. Kan du på best mulig måte forklare forskjellene mellom den norske og afghanske kulturen, slik du opplevde det?

Jeg er kvinne. Det påvirket alle relasjoner jeg hadde med afghanere, og resulterte mer eller mindre i at jeg ikke hadde noen som helst omgang med dem. Vi snakker om landet der kvinner som ikke dekker seg fullstendig til risikerer å steines i hjel. Lokale kvinner unngikk meg og lokale menn skulde på meg som om jeg skulle være smittefarlig, snudde seg og spyttet, for så å følge etter meg i håp om å få se litt hud mens de tydelig kommenterte kroppen min. Kjønn avgjør ALT.

Jeg husker spesielt godt en situasjon der vi kjørte kolonne gjennom en liten by og måtte stoppe. Det var første gang jeg var med på oppdrag ute av leir. Jeg gikk ut av bilen og ut i veikanten, og fikk kontakt med noen småjenter (ca 5 år) som fortsatt slapp å gå med burka. De var tungt sminket, med eyeliner og øyenskygge, antageligvis gjort av foreldrene for å gjøre jentene attraktive for potensielle ektemenn. Vi smilte og vinket til hverandre en liten stund, til det kom en voksen mann bort og sa noe til jentene som fikk dem til å stivne og trekke seg unna. Senere samme oppdrag fikk jeg vite via tolkene at noen hadde tilbudt en kamel for meg, siden gjengs oppfatning var at vi to jentene som var med var der utelukkende for å tilfredsstille guttas behov, og dermed også var til salgs. Afghanerne så på meg som en hore, en salgsvare uten egenverdi fordi jeg omgikk menn som ikke var ektefelle eller familie.

Jeg sitter ikke igjen med noe VG-sikkert, politisk korrekt syn på afghanere og den afghanske kulturen. Logisk kan jeg forstå at flere tiår med krig og tilværelse i ekstrem fattigdom gjør at de har lært seg å gripe enhver sjanse og utnytte den til fulle. Eksempelvis, om vi kjørte på en hund, ble plutselig alle i nærheten helt fra seg over å ha mistet yndlingshunden sin, familiens trofaste venn som var verdt sin vekt i gull, som vi da selvfølgelig måtte betale for. Dette var typisk en radmager, skabbete kjøter som vi akkurat hadde sett bli slått og sparket.

Her kommer vi fra vesten med nesten ubegrensede midler, som aldri har opplevd mangel på noe, klart de prøver å utnytte oss som best de kan. Men for meg blir det opportunistisk, uærlig og nedrig, og attpåtil ser afghanerne ned på meg på grunn av kjønnet mitt. Jeg kan ikke sammenlikne de to kulturene, det er to vidt forskjellige verdener.

13. Ble det på et eller annet tidspunkt så store kulturforskjeller at det ble vanskelig å gjennomføre oppdraget du hadde fått? (språk, bekledning, normer o.l.)

Mitt oppdrag var å holde sambandet i orden, og jeg oppholdt meg for det meste i leir. De gangene jeg var ute hadde jeg ingen annen kontakt med afghanere.

Om oppdraget mitt hadde innebåret å forholde meg til mannlige afghanere, ville kjønnet mitt helt klart vanskeliggjort gjennomføring av oppdraget. For ikke å si umuliggjort.

14. Hadde du kontakt med lokalbefolkningen?

Kun med barn, som kom bort de gangene jeg var med ute på oppdrag. De var som unger er overalt, nysgjerrige og interessert i tegnesakene og ballongene vi hadde med.

- a. Om du hadde kontakt med lokalbefolkningen, hvordan responderte de til deg/dere?

Dette har jeg vel svart på under punkt 12 - de lokales respons på meg formet i stor grad min oppfatning av kulturen.

15. Var det vanskelig å kommunisere med lokalbefolkningen? (språk, kroppsspråk, holdninger o.l.)

Gester og kroppsspråk i Afghanistan er ofte ulike de vi er vant med fra Norge. Tommel opp i Afghanistan kan eksempel sammenliknes med å vise finger i Norge, men dette var ting vi var obs på og hadde blitt trent i på forhånd. Språk er selvfølgelig en barriere, og vi brukte både lokale afghanske tolker og norske tolker fra Etterretning. Engelskkunnskapene i befolkningen var omtrent lik null. Ellers – se pkt 12.

16. Hva tenkte og følte du om den situasjonen lokalbefolkninger er/var i? (ansvar, hjelpeløs, optimistisk, negativ o.l.)

Dette oppfatter jeg som et ganske ledende spørsmål. SELVFØLGELIG følte jeg meg hjelpeløs og negativt innstilt, jeg kunne gitt alt jeg eide til en person og etter en time, en dag eller en uke ville andre ha stjålet, truet til seg eller tvunget til seg alt sammen i form av bestikkelser. Det øyeblikket vi forlater en landsby kunne en av informantene som ”hjalp” oss ringe fetteren sin i Taliban og fortelle ham hvor vi var på vei så de kan legge et bakhold. Du står i stampe. Hva annet enn hjelpeløshet og sinne kan du føle når du får høre om et voldtektsoffer som steines i hjel fordi hun har hatt sex (voldtekten) utenfor ekteskapet? Og at hun ble DØMT til denne straffen av de lokale myndighetene?

I tillegg hadde våre briljante politikere bestemt at hjelpeorganisasjonenes innsats skulle holdes atskilt fra den militære innsatsen. Konsekvensene av dette var at all innsats som evt. kunne bedret forholdene der vi oppholdt oss, ble holdt tilbake. Dette skapte en oppfatning hos lokalbefolkningen at den militære innsatsen som støttet den sentrale afghanske regjeringen og ble sett i sammenheng med denne ikke hadde noe som helst med de godene som hjelpeorganisasjonene brakte med seg, i tillegg til at det kun var de trygge områdene der hjelpeorganisasjonene kunne oppholde seg uten militær sikring, de områdene som trengte det minst, som fikk nyte godt av midlene.

Jeg følte og føler svært lite ansvar for situasjonen lokalbefolkningen var i. I et samfunn der over halvparten av befolkningen spesifikt nektes utdannelse på bakgrunn av kjønn eller sosial status og samfunnsstrukturen er så gjennomført korrumpert som den er i Afghanistan vil det ikke være mulig å skape en varig endring over de ti årene Norge hadde styrker i landet. Ikke over femti år heller.

17. Responderte lokalbefolkningen annerledes til deg/dine kvinnelige kolleger, enn til dine mannlige kolleger?

Ja.

Jeg har allerede beskrevet hvordan lokalbefolkningen forholdt seg til meg i pkt 12. Vi jentene var en frisone for afghanske menn, kjønnsobjekter men likevel ”skitne”. Våre mannlige kollegaer ble møtt på en helt annen måte (selvfølgelig).

Seksualiseringen var imidlertid ikke kun forbeholdt oss kvinnene. Kjekke blonde, unge, norske gutter og menn var eksotiske og attråverdige, ble plystret etter, sjekket opp og fikk tilbud om sex. Homofili anses som ganske naturlig i afghansk kultur, sex og forhold mellom menn anses enkelte steder som mer høyverdig enn mellom mann og kvinne: En kollega fikk spørsmål om han foretrakk menn eller kvinner. Han svarte kvinner, og ble møtt med latter og svaret: Mens man er i felt foretrekker man menn, når man er hjemme foretrekker man kvinner.

Det jeg vil frem til er at gutta var ansett som normale, vi jentene var avvik, kvinner som ikke oppførte seg som kvinner.

(Denne normaliseringen av homofile forhold er ikke helt uten skyggesider; google Bachi Bazi, the dancing boys of Afghanistan om det er av interesse. Såkalte ”tea boys” fikk jeg også ofte høre om, men jeg så ikke noen selv.)

18. Hadde du kontakt med afghansk politi/sjåfører o.l.?

Svært lite. Jeg blir ukomfortabel av å bli stirret på over lengre tid.

- a. Om ja, hvordan responderte de til deg? (vanlig, redd, skeptisk, tilbakeholden o.l.)

- b. Fikk du noen gang følelsen av at de behandlet deg annerledes fordi du er kvinne?

Det burde være ganske klart nå.

19. Det er sagt flere ganger at frigjøringen av kvinner i Afghanistan er et politisk mål. Hvilke tanker og meninger gjør du deg om det, ut i fra hva du har sett og opplevd?

At det er fint og fett valgflesk for en naiv befolkning.

Vi hadde en kort periode et lite prosjekt ved navn "Female Engagement Team" FET, etter amerikansk modell, som skulle være et rent kvinneteam som skulle ta kontakt med kvinnestyrte organisasjoner i Meymaneh (barnehjem og lokale hjelpeorganisasjoner til kvinner som var blitt kastet ut av familiene sine) og tilrettelegge for dem, i tillegg til å samle informasjon. Dette ble avsluttet etter kort tid, da alle kvinnene i leiren hadde andre primæroppgaver. Ideen var god, men ikke gjennomførbar i praksis. Kvinneorganisasjonene er for få, kvinnene for utsatt og vi manglet trent mannskap. Målet hadde uansett ikke vært å "frigjøre" kvinnene, heller å hjelpe dem til å hjelpe seg selv ved å utdanne jordmødre, lære seg et yrke etc.

For å "frigjøre" kvinnene i Afghanistan må det omfattende, gigantiske kulturelle omveltninger til. Det er ikke noe en bitteliten nasjon som er høy på seg selv og sin egen godhet kan få til i løpet av en to-tre år (som var det man så for seg da vi gikk inn i Afghanistan).

- a. Er det noe dere har fått informasjon om på forhånd?

Gjennom media ble det gjort tydelig at det å bedre kvinners situasjon i Affern skulle være en av årsakene til å gå inn i landet, ja. Imidlertid ble alle som eventuelt drømte om å komme ridende som en hvit ridder og redde de stakkars kvinnene i Afghanistan fra de slemme mennene i Taliban realitetsorientert lenge før de ankom AO (Area of Operation).

- b. Tror du noe er forandret når det kommer til kvinners rettigheter etter invasjonen?

Nei. Kanskje i Kabul, der forholdene ikke var så ille til å begynne med, om enn verre enn før Talibans inntog. Vi har imidlertid ikke gjort det spøtt forskjell på landsbygda.

- c. Tror du det er noe du/dere kunne ha jobbet mer aktivt med?

- d. Om ja, hva tror du dere kunne ha gjort?

c+d:

FET, som jeg beskrev i pkt 19, kunne vært et middel for å fremme og bedre kvinners situasjon. Dette måtte i så fall ha kommet som et eget bidrag til kontingentene med politisk oppbakning. Imidlertid er jeg skeptisk til at dette kunne ha fått frem varige endringer. Kvinner uten familie er ekstremt utsatt, og fritt vilt for alle og enhver. Det øyeblikket vi hadde snudd ryggen til eller minsket nærværet i et område ville de ha blitt slått ned på. Kvinner innenfor familie har generelt minimal mulighet til å utfolde seg utenfor familierammen – hun skal holde seg til huset, maten og barna, og ingenting annet. Generelt tror jeg kvinner i Afghanistan er i en håpløs situasjon uten mye utsikt til bedring.

Uniform og deltakelse

20. Under utenlandstjenesten, var uniformen din noe annerledes enn mennene sine?

Nei, hvorfor i all verden skulle den ha vært det?!?!?!

21. Dekket du til håret?

En gang i regi av FET- opplegget ble vi bedt om å bruke sjal. Jeg fikk et fint, knallrødt ett. 20Idiotisk.

I sekulære muslimske kulturer (som er det vi må prøve å fremme her) er det å dekke til håret et valg den enkelte kvinne tar. Vår iransk - norske (kvinnelige) tolk forklarte det slik: Det anses som verre å dekke til håret for så å ta av seg sjalet enn å ikke gå med sjal i det hele tatt.

Jeg er ikke muslim og ville ikke fått noen poeng for å late som det heller.

22. Var det noen gang situasjoner (møter, operasjoner o.l.) du mener det var en fordel for deg å være kvinne? Der sivilbefolkningen eller afghansk politi var mer imøtekommande til deg enn mennene?

Nei.

23. Var det noen gang situasjoner (møter eller operasjoner o.l.) du ikke kunne delta på fordi du er kvinne?

Ikke som jeg opplevde. Men jeg er tekniker, ikke operativ. Det var ikke min oppgave å dra på møter. Kjønnnet mitt hindret meg ikke på operasjoner, annet enn at jeg sørget for ikke å være alene eller ubevæpnet når det var afghanere i nærheten. I leir, der jeg oppholdt meg mest, var det relativt enkelt å unngå lokale arbeidere.

24. Var det noen gang situasjoner (møter eller operasjoner o.l.) hvor man måtte være kvinne?

Nei. Kvinner er usynliggjort i den afghanske kulturen og de arenaene vi arbeidet på og kunne virke på var alle utelukkende forbeholdt afghanske menn.

Sikkerhet

25. Var det noen situasjoner eller mennesker som gjorde deg usikker pga. at du er kvinne? (truende, avvisende o.l.)

Eksempel: Under en dagstur til Russian Hill var vi nødt til å holde oss innenfor heskoen (skuddsikker mur som omkranset et lite område ved en vaktpost) fordi vi ble skutt på. Der ble det etter hvert ganske ukomfortabelt med de afghanske soldatene, som fulgte etter meg og nektet å fjerne seg. Særlig etter hvert som jeg ble mer og mer tissetrengt. Det var egentlig hovedproblemet med å være jente da jeg var ute: Hvordan i helvete skal jeg få gått på do??

26. Mener du at det er mindre trygt for kvinner enn menn å være soldat i Afghanistan, eller ikke?

Nja. Som jeg nevner i punkt 17.: Seksualiseringen var ikke forbeholdt oss kvinner, blonde og blåøyde norske menn var også ansett som sexobjekter. Vi hadde på forhånd fått informasjon om at også menn må regne med å bli voldtatt om de ble tatt til fange i live. Vi kvinnene ville mest sannsynlig bli satt sammen med de lokale kvinnene og ikke regnet som aktivt stridende, uten at dette nødvendigvis betydde bedre behandling. En standing joke hos ett av lagene var: ”Om alt går til helvete, så selger vi Martin! Vi får mer for han enn for noen av jentene. ”
Martin var en lys, pen og ungt utseende skytter i laget. Konklusjonen blir at det ikke er særlig trygt verken for kvinner eller menn.

27. Mener du at det endrer sikkerhetsbildet å ha kvinnelige soldater i Afghanistan, eller ikke? (med tanke på reaksjonene til fiende, lokalbefolkning o.l.)

Nei. Hore-ryktet vårt satte en stopper for enhver signaleffekt vi kunne hatt.

Personlig mener jeg at gender-aspektet er noe stort tull. Du har ingen økt egenverdi fordi om du er kvinne i et mannsdominert yrke.

28. Følte du deg noen gang redd eller skremt under ditt utenlandsoppdrag? Fortell.

Ikke spesielt. Jeg var som nevnt hovedsakelig i leir, og følte etter hvert at jeg behersket de personlige våpnene mine godt nok til at det ga meg en sikkerhet. De gangene jeg var med på oppdrag var jeg mest opptatt av å ikke drite meg ut – jeg var ikke samtrent med kampenhetene og hadde ingen rolle dersom det skulle komme til en trefning.

29. Følte du noen gang at det stod om liv og død? Fortell.

Ikke for meg personlig.

Jeg var imidlertid redd på andres vegne ved flere anledninger, og bekymret meg for IED'er på oppdrag.

30. Har du noen gang vært i en situasjon der du har tatt et liv? Forklar.

Ikke direkte. Men på den andre siden ville ikke de rundt meg ha vært i stand til å ta liv som de gjorde om jeg ikke hadde sørget for fungerende radioer og posisjonsoppdateringer.

Jeg tenkte lite over det å ta liv. Jeg var mye mer opptatt av å dra min del av lasset, og å leve opp til det som ble forventet av meg. Jeg bekymret meg mer om jeg var god nok til å skyte enn om å drepe noen.

Etter hjemkomst

31. Tenker du ofte, mye eller lite på tiden din i Afghanistan?

Relativt lite nå som det har gått såpass med tid. Rett etter redeployering tenkte jeg mye på kontingenten. Du lever i en svært intens boble som preger alle sider av tilværelsen din i seks måneder. Det fortsetter naturlig nok å prege tankegangen din en tid fremover, også dersom du som jeg har hatt en hovedsakelig positiv opplevelse.

a. Hvilke tanken gjør du deg?

At jeg lærte utrolig mye, og vokste på det. At det politisk sett var en fiasko – Afghanistan er et dødfødt prosjekt, et land Vesten må slutte å tro den kan redde – men folkene jeg var der med gjorde en fantastisk jobb. Bedre enn den politikerne fortjener, de har gang på gang vist at de kun er opptatt av å bli gjenvalgt, ikke å støtte soldatene som gjør jobben politikerne har satt dem til.

32. Kunne du tenkt deg og gjort det igjen? Hvorfor/hvorfor ikke?

Absolutt. Se over.

Likestilling generelt

33. Hvilke tanken gjør du deg rundt likestilling? (jo mer jo bedre, den er kommet for langt o.l.)

Frem til avisene slutter å rapportere anmeldte voldtekter med ordlyden ”.. skal ha blitt voldtatt”, og jenter kan ha så mange sexpartnere de selv ønsker uten å bli sett ned på for det, har vi ikke kommet langt nok. Lovverket er på plass, holdningene henger etter – men

holdninger tar lengre tid å endre enn de 40 årene som har gått siden 70-tallet. Keep it up, så kommer vi dit.

34. Føler du at kvinner og menn i Forsvaret i praksis er likestilt? (etter dine erfaringer)

Ikke før vi innfører kjønnsnøytral verneplikt og kvitter oss med kvotering. Kjønnsdifferensierte opptakskrav virker også mot sin hensikt, det skaper bare splid mellom kjønnene. La heller testresultatene på 3000m og styrke være spesifikke for avdeling, justert etter de kravene man møter i tjenesten.

Utover det, som jeg sa i pkt 27:
Personlig mener jeg at gender-aspektet er noe stort tull. Du har ingen økt egenverdi fordi om du er kvinne i et mannsdominert yrke.

Det er meg knekkende likegyldig hvilket kjønn mine kollegaer har, så lenge de gjør en bra jobb.

35. Hva mener du kan gjøres med tanke på å fremme likestilling i ditt jobbmiljø?

Slutte å mase så jævlig innad i Forsvaret. Grunnen til at vi har så få kvinner er pga ikke-kjønnsnøytral verneplikt og et PR-problem. Jenter velger utdanning tidligere enn guttene, og kunnskap om Forsvaret som arbeidsplass er svært lav blant tenåringer.

36. Er det situasjoner i jobben hjemme hvor du noen gang har tenkt at «det ville vært lettere om jeg var mann»?

På befalskolen tenkte jeg dette ofte, men det har mer med hvordan 19-gutter takler å bli pushet av ei jevnaldrende jente (Dårlig). Hadde jeg vært mann, men oppført meg på nøyaktig samme måte, hadde jeg blitt vurdert helt annerledes av mine kullkamerater. Etter at jeg begynte å jobbe, har jeg tenkt lite på dette i jobbsammenheng. Jeg anser det som et tegn på umodenhet dersom folk ikke evner å se jobben jeg gjør uavhengig av kjønn mitt.

37. Hvor syns du likestillingen var best; på jobb i Norge eller på utenlandsoppdrag?
Hvorfor?

Synes ikke det var noe særlig forskjell. Og det burde det heller ikke være! Jeg jobber med de samme folkene nå som jeg gjorde i Afghanistan. Det var *folkene* som fikk meg til søke meg til TMBN ☺

Til slutt vil jeg igjen takke for hjelpen. Du er en stor inspirasjon!